محمد عیاض اسحاقی

دولقن اچنده

بیش پەردەلك پیسه

یازلدی ۱۹۲۰ باریس.

تامبری ملتچیلەرینگ همتی برله نشر ایتلەدر

۱۹۳۷ بیرلین

«ملی یول» نشریاتی

«ملی یول» نشریاتی:

۱) «ایدل-اورال» „Idel-Oural"

فرانسوزچا

بهاسی: 1,50 مارقا

---

۲) «ایدل-اورال» „Идель-Урал"

روسچا

بهاسی: 1,50 مارقا

---

۳) «ایدل-اورال» اهچه اشلهنوب یاطا.

---

۴) «دولقن اچنده» بو کتاب

بهاسی: 1,50 (بر مارقا ایللی فینیك)

محمد عیاض اسحاقی

دولقن اچنده

بیش پەردەلك پیسه

یازلدی ۱۹۲۰ پاریس.

تامبری ملتچیلەرینگ همتی برله نشر ایتلەدر

۱۹۳۷ بیرلین

«ملی یول» نشریاتی

بالشیویك جهنمندەن قورتلوب چغوب ، آوروپادا بر آز کیک صولش آلغاچدا برنچی یازیلغان بو اثرم ، ایلمزدە مگلەرچە بولوب اوتکەن واقعەلەردەن آلنغان آور تأثراتلارنگ ییمشیدر. کوبدەن اوك باصلوب کیگ اوقوچیلارمزنی طانشدیرو ، خصوصاً مهاجرتدە اوسوب جیتە طورغان یاش بوونمزنی ، طوغان ایلندەگی قارداشلاری ، طوغانلارینگ باشندان اوتکەن کوز آلدندا جانلاندیرو بیك کیرەك بولسادا ، مع التأسف مادی قسنقیلق آرقاسندا بو وظیفەنی وقتندا اوتی آلماغان ایدك. فینلاندیەنگ تامپری ملتچیلەری ، بزنگ بو ملی وظیفەمزنی اوتەرگە امکان بیرگەنگە ، همەسینە دە زور رحمتلەرمنی اوقوب ، اوقوچیلارغا «دولقن اچندە»نی تقدیم ایتەم. بو کتابنگ صاتلشندان کیلگەن آقچالارنی ایکنچی ادبی اثرلەرمنگ باصلوناغنا تخصیص ایتەم.

وارشاو ۱۹۳۷ یل. عیاض اسحاقی.

اويناوچيلار :

راضيه— ياش طول خاتون.

بانو — آنگ قزی مكتب شاكردی... گيمنازيه‌ده اوقی.

خيرالله— اورطا سوداگر.

كريمه آبزتای— كورشی قارچغی ، آزراق ياوچی.

بكر — قريم تاتاری ، بانونگ كيه‌وی.

شوكت— اسير تورك مالای ۹ - ۱۰ ياشلك.

فريد بك— تورك ضابطی ، شوكت‌نگ آتاسی.

فاتح — خيراللهنگ اوغلی ،اونلق مالای.

شاكره— خيراللهنگ قزی ، اون‌برلك قز.

ماهروی—كورشی خاتونی ، يرغا بيوگه اوستا.

زينب— مكتب قزی ، بانونگ قورداشی.

مريم — مكتب قزی ، بانونگ ايده‌شی.

فاتحه
اسما
خيريه } بانونگ ايده‌ش قزلاری.

كامل
احمد } ضابطلار.

فاضل
خبير
واحد } يگتله‌ر.

كلثوم — خاتون دوقتور.

اسير— ماجار.

تيمر— بانونگ بيشكده‌گی بالاسی؛ حضرت ، قاميسار هم قزل صالداتلار.

واقعه قازاندا صوغش وقتندا

برنچی پەردە

زورغنا آغاچ آوی. دیوار کاغدلەمەگەن. اورطا بایلارچا جهاز. اورطادا توگەرەك اوستەل. تەرەزە آرالارندا اوزون کوزگیلەر. قش کونی تگگر-مگگر چاق. صحنەگە قارشی ایتوب اوستەل یانینا کریمه آبزتای اوطرغان. صول یاقدا ایشك یانندا غنا یوصوبراق راضیه اوطرغان. راضیه نك باشندا شەل، اوزی قاچبراق اوطرا. اوڭ یاقدا خیرالله. اول کیم صالمن صالماینچاغنا اوطرغان. پەردە کوتەرلگەندە اوط یاغلماغان.

کریمه— مونا شولای ایندی، اوزگز سویلەشوب اویلاشب قاراگز.

خیرالله— شولای ایندی، کریمه آبزتای ئەیتمشلی، اوزمزگه قالا، آبزتای اشنی بلمی توگل، آنگ ئەیتکەن سوزن طگلیمز ایندی.

راضیه— مینم جواب شول بر ایندی، التفاتگزگه بیك رحمت. مین قبول ایته آلمیم.

کریمه— اول سوزنی ایندی مین خیراللەغا ئەیتدم قزم، اول جواب آنگ کوگلینه طولوب بتمی، بلکه اویلاشقانسگ، کیگەشلەشکەنسگ، استخارە ایتکەنسگ... بلکه...

خیرالله— یوق ایندی آبزتای اول جواب جواب توگل ایندی، مین آنی ایشتدم ایندی یاگی بر سوز ئەیت ایندی، یاگی بر سوز! موندا بیت یاشرن باطرن توگل. هر نەرسه کوز آلدگدا، ئیو کوز آلدگدا...

راضیه— بلەم، بلەم.

خیرالله— ئەلی مین بیت آزغنلقدان خاتون اوستینه خاتون أزلەمیم، اوزك بلەسگ تقدیر شولای کورەسگ. کوتمەگەندە أولدیدە کیتدی، محفوظه أولەر دیبکم اویلی ایدی... أولگەن آرتندان أولب بولمی، مونا آبزتای رحیم ایتب سین قبول ایت ایندی.

راضیه— مینی بیك آور حالگه قویاسز خیرالله آبزی.

کریمه— موندا نی آوری بار، دنیادا أولمەکدە بار قالماقدا بار. بو بر طول ایر... سین بر طول خاتون... ماشینا بلەن یاصاساك بو لای بار کیلمەس.

خیرالله— آندان صوك بالالار اوستینه دیسەك، بالالارنی اوزك بلەسڭ آبزتای، اوزلەری تازا، اوزلەری تربەلی، اوزلەری یاغملی، الله قوشسا سینی اوز آنالاری کبك کوررلەر.

راضیه— بلەم خیرالله آبزی بارسن‌دا بلەم، اوزگه قارشی‌دا بالالاریگا قارشی‌دا ئەیتور سوزم یوق، لکن شو لای ایندی مین اوزمه، اوزمنی شول بردەنبر بالامنی تربەگه باغشلیم دیب سوز بیرگەن ایندی.

کریمه— اول یت سینی بالاگدان آیریلرغا صورامی قزم.

خیرالله— یوق الله تلەسه، الله تلەسه مینم اوستیمه توشکەنن طوغان آتاسندان کیم قیلمام. سیگا قارشی بو بالانی نیك بو لای ایتەسڭ دیب کونچیلکم هیچ بولماس. بلەسڭ مین دە بالالار آتاسی، میگادا جیگل توگل؛ اول، اون بیش یل برگه عمر ایتکەن بالالار آتاسندان آیریلو بیك اوگای توگل... آنی سویلیلەرگنه... الله کورسەتمەسن... ایندی بیشلیسڭ، جیرلەگەنگه یت اوچ آی بولدی... بالالارغا دا کوز قولاق کیرەك یت. اوزم دە الحمدلله یاش بولماسام دا ئەلی اوز حالم اوزمدە.

کریمه— بیك هیبت بولور قزم، اویا قورغان قوش کبك کوگلڭ طنچلاب کیتەر قزم.

راضیه— ئەیترك بارمی؟ بارسی‌دا درست، بیك شو لای، لکن شول قزمنی اویلادم ایسه طاغی یوق دیگەن جوأب آوزغا کیلەدە طورا.

خیرالله— شول قزم قزم دیسڭ آبزتای، قزیگا نی بو لادردی؟ اول یت قورچاق اویون‌دا اوزگەرتمی... آگارغادا یت مین طاغی یات کشی توگل. الحمدلله اوچ یل بر قاپقانی آچوب یابوب یوریمز، عادتم

يولا- همه‌سی بیت کوز آلدیگزدا... محفوظه بله برگنه ته‌مسز ایتکه‌نی ایشتدیگزمو؟ بر بر آزوب طوزوب قایتقانمنی کوردیگزمو؟ بار بوزوقلغم بولسا ایندی شول اوزمزنك تیاتردان قالمیم، آندا بیت حاضر ایل کون بوری...

راضیه— یوق ایندی، خیرالله آبزی، بولمی ایندی، کوگلگزگه آور آلماگز بولمی!... کشی صایلاودان توگل، کیه‌وگه چقمام دیگه‌ن وعدم بار ایدی...

کریمه— کمگه قزم وعدك بار؟ مین آلای عالم کشی توگل، لکن کتابدا آلای حلال نکاحدان طوتوب قالا طورغان وعدنی بلمیم... مین بلمیم... بله‌م قزم بالاگنی بیك یاراتاسگ آنگ دا حقی بار. اوزگنگ ده حقگ بار بیت... بالاکوگلی اوچون اوزگنی اوزك کوچله‌رگه باریمو ایکه‌ن؟ دنیا بو، کوتنگ یاخشیسی بار یامانی بار، بر بر آورلقغا کیلگه‌نده کمگه اوز ایتوب تل آچارسگ؟ بله‌سگ نیندی کونله‌ر... دنیا بیت قالغا باتقان!...

خیرالله— مونا شولای شول، مین ده شونی ئه‌یتمه‌کچی ایدم، ئه‌لی سینگ بالاك بولسا مینمده بالالارم بار، سیگا آورلق‌کیلسه مین بار، میگا آورلق‌کیلسه سین بار دیگه‌ن کبك...

راضیه— بار دا درست، لکن... بولمی. رحمت ایکیگزگه ده. بولمی ایندی، عیبله‌شده‌ن بولماسن خیرالله آبزی، ئلگه‌ریگی کبك دوست کورشیله‌رگنه بولوب قالیق ایندی...

خیرالله— (آیاق اوره طوروب) اونده‌مه‌ك بار کوته‌رمه‌ك یوق.
(اوزی طوقتاب طورا)

کریمه— شولای، شولای. ئلله قزم بره‌ر استخاره قیلوب قاریسگمو؟ خیرالله بیت اوز کشی، اول کوته‌ر...

خیرالله— آندی بر یلی سوزی بولساکوته‌م، کوته‌م. قارداش قبیله‌سینه کیگه‌شله‌شه‌می، طوغان ایلینه باروب آتا آناسینا زیارت ایتوب

کیلەمی، کوتەم اوچ آی کوتدك ایندی طاغی کوتەم...

راضیه— یوق ایندی کوتمه ایندی، خیرالله آبزی بوکون بو سوزنگ آخری بولسون ایندی رنجمه. (کوزندەن یەشن سورته)

خیرالله— (کیتەباشلاب) یاری خوشگز (ایشك توبینه جیتکەچ طاغی بورلوب) ئەلی دیم آبزتای، آندی موندی سوز فلان ایشتلوب دولتیمه قزیغا دیب اویلامیسگمو؟ کوگلمه ده کرب چقغانی یوق. الله تلەسه، الله تلەسه بوکونگی کونده مین سیندەن اوچ مرتبه بای. فاتیردا طوروبما قاراما، برتیین بورچم یوق بوتون کیتم اوزمنکی، آلای بولای کوگلگ شیکلەنه ایکەن، مونا طوتدا ناتاریوس بلەن بوتون مالگنی قزیگا یازدر، یعنی مثلاً ایرته گه اوزم ملاسی کیره کسه ملاسن، ناتاریوسی کیره کسه ناتاریوسن کیتریم ده یازدریم...

راضیه— (باشین سلکوب) ئەیتکەنمچه خیرالله آبزی! عیب ایتمه!..

خیرالله— خوشگز، خوش کریمه آبزتای (چغوب کیته) (کریمه ده آیاقنا قالقا ایکبسی‌ده آیاق اوستنده)

کریمه— میگا دا قایتارغا وقت! خیرلی بولسون قزم، بیك زور آدیم آطلادك آی های کوچگ جیتارمی ایکەن؟ دنیا اوتکەرو بیك آور بیت قزم... کوگل توشو دیگەن اش‌ده بار. نفس تلەو دیگەن نەرسەده بار، اچ پوشو دیگەن اوگایسزلق دا بار... بلمیم قزم بلمیم... بو اوزون کوتنگ روزەسی ببك نەرسه ایندی... صوصارسگ‌دا آچغارسگ‌دا... یاری آخشامینا باروب جیته آلساڭ... آندان قزم اوزڭ تازا، اوزڭ یاش... ئەلی جیگرنده‌گی بر خاتون... شولای ایتوب دنیانگ لذتندەن اللهنگ حلال ایتکەن نعمتندەن اوزگنی اوزڭ محروم ایتودەن نی فائده طوار ایکەن؟

راضیه— بالام بار کریمه آبزتای، بالام، شونی تربیەلەب شونی اوسدریم شونگ کوگلن قرمیم، شونی کشی یاصیم دیم. آندان صوڭ نصیب بولسا یورتقا کرترمن... برگه برگه کیچنورمز دیم.

کریمه— بیك اوزوندان اویلیسنگ ایکه‌ن قزم!... لکن شول قرباتنگ قدرن بالاڭ بله‌چه‌کمو؟ آنگ اوز طورمشی بر چه‌چه‌ك آطسا، اوز یازمشی آلدینا کیلوب باصسا، اول سینی اویلاب طوراچاقمی؟ مین آگلاب بتره آلمیم. درست بالانگ کوگلی قالمی بولمی... لکن خیراللەنقی‌دا درست بیت... ایکیگزنکی‌ده درست. شونسی عجب، ایکی درسته‌ن بر یاگلش طوا، الله اوزی طوغری یول کورسه‌تسون! خوش قزم. (چغوب کیته)

راضیه— (یالغز اوسته‌لگه طایانادا یغلی) اوچ یل بر بویدان تش قصوب یوقسللقغا اویره‌نویم طاغی جیمرلدی، جراحتم طاغی آچلدی... طاغی کوگلم تورلیله‌ندی...آی نفس...آی نفس!... بلکه آنك بالالاری مینم بالالارم بولوب یاگادان اویا یاصاب ئلگه‌ریکی طورمشمدان‌دا طولی طورور ایدم، بلکه آنگ بالالارینا آنا بولوب قزیمادا آتا طابوب طورمشمنی معنالەندرگه‌ن بولور ایدم. بایرامن‌ده بایرامچه چوپرداشوب حسرتنده قایغولیچا یغلاشوب گورله‌ب عمر ایته‌ر ایدم... ئلله اش اوتمه‌س بورون قبول ایتیممو؟... (ایده‌ن بویلاب یوری) ئلله؟... ئلله... بلمیم... بلمیم!... ای ربم! نیك سین مینی بولای آور طبیعتلی یاراتدڭ؟ نیك مین باشقالار کبی قایغوسن‌دا شادلغن‌دا اوسته‌ن گنه اوته آلمیم؟... ئلله خیرالله آبزی قبول ایتدم دییممو؟... مسکین بوتونله‌ی جانلانور ایدی... شادلغینا صیماس ایدی... آندان بالالار قارار ایدم... آندان اوز بالام بولوب... بره‌ر اوغلم بولسا شاکرد ایته‌ر ایدم... ئلله ئه‌یتیممو؟..؛ (ایشکگه طابا بارا باشلی، طوقتی... یغلاغان طاوش بله)—ئه‌یتگز! نیشلیم؟... قزممی؟... اوزممی؟...(ایشك آچلادا مکتب کیمنده‌ن بانو کیلوب کره)

بانو— او، ئه‌نیم مین... (موینینا آصلنا) ئه‌نی، ئه‌نی نیك یغلیسنگ؟ ئه‌نی نیك یغلادڭ؟ ئه‌نیم جانم کیره‌کمی یغلاما، والله یغلاما!

راضیه— یوق، یوق... قزم، قزم!...(کیلوب بانونی قوچاقلی‌دا باشلارندان

اوبه‌رگه طوتنا) قزم، قزم... مینم مه‌گگیلك دوستم قزم... مه‌گگوکه آیرلمی طورغان قزم...

بانو— ئه‌نیم، بغرم!... (بانو دا یغلارغا طوتنا)

راضیه— (بانونی قوچاغندان اچقندروب آور صولو آلوب) بتدی قزم... کیچدی... جلی، اوطی کیچدی... یه قزم اوطور! آشیسگ کیله‌می؟

بانو— (یغلاغان طاوش بله‌ن) کیله ایدی‌ده ایندی بتدی!...

راضیه— یه کوزگنی سورت... علیمه! طوتاشقا آش کرت!..

(بانو اوسته‌ل یانینا اوطرا، راضیه اوطنی یاغادا جوین آلوب قزی یانینا اوطر بایتاق وقت برسی برسینه قاراب تیك اوطرالار، علیمه آش حاضرلی)

بانو— مین حلیمه برله برکه قایتدم آنگ آیسن صالداتقا آلغانلار.

راضیه— قایچان؟

بانو— شول کونله‌رده، تورك یاغینا یبه‌رمه‌سینله‌ر دیب قورقادردی...

راضیه— بو صوغشی‌دا بتمه‌دی... اوچ آطنادان بته دیگه‌نله‌ر ایدی، ایندی اوچ آی‌دا اوتدی، یل‌دا اوتوب بارا... کم بلسون، شه‌ت برنیچه یلغا طارتلاچاق...

بانو— فخری میرزانگ قزی سیسترا بولوب صوغشقا کیته دی...

راضیه— تیلی، موندا اش بتکه‌ندر ایندی، شول اورس بلچراغن یبوارغا غنا قالغاندر، برکتسز!

بانو— (آش آشی) مین ئه‌نی آشیم‌دا ریپیتیسیه‌گه بارام، تیز کیل دیدیله‌ر.

راضیه— بتمه‌دی شول ریپیتیسیه‌گز ده!.. سین بیت ایندی زور قز!... آلای ایتدیروب بالالار کبك یوررگه یارامی.

بانو— یوق ئه‌نی، یوق... اسمأ دا بارا، صفا عائشه‌سی‌ده بارا، ساجده قزی‌دا بارا، آقصاق شاکر قزی‌دا بارا همه‌بز بارابز، بز اوینه‌میمز: بز قداچالارغنا بولوب چغامز... (آشاب) یا طویدم موناردان، ئه‌نی، نیك قاباق به‌لشی صالمیسگ؟..

راضیه— قش کونی قاباق بەلشی بولامنی؟ آلای آش تورلیلەندر-
مە! یاری آنانڭ قویندا نی تلەسەڭ شونی بیرەلەر، کم بلە نیندی یوزتقا
طاب بولورسک... کیەوڭ کم بولور... قاین آناڭ کم بولور...

بانو— الله، کیت ئەنی کیت... مین کیەوگە چقمیم، مین ئەنی
سیندەن آیرلمیم (آناسن کیلوب قوچاقلاب اوبب) یوق ئەنی کیتمیم، کیرەک-
می... علیمە! علیمە! علیمە! ئەی چوقراق! (علیمە کورنە)

بانو— (علیمەگە) صاماوار بیر تیز بول، برنی کنە اسەمە دە کیتەم.

راضیه— هر قز آنی شولای ایتوب طورا دا کونی جیتکەچ آنی
سیزمیدە قالاسک، هر کمنڭ باشینا کیلە طورغان بر اش، سین گنە
جیتاەە قالماسسک، الله ایذکیسن طوغری کیترسن!

بانو— کیرەکمی ئەنی، سویلەەە شونی کیرەکمی!... (علیمە چای
حاضرلی، راضیه چای پشرە)

بانو— (ایشك یانینا بارادا ایدەنکە آیاغی برلە تیبە، ایدنکە یاتوب) فاتیح!
شاکرە! ئە! ایشتەسز؟... موندا منگز، موندا! کیتارنی آلوب من!...
ایشتمیم (قولاغن قویب) نەرسە؟

راضیه— نی صاتاشاسک یە کشیلەری باردر، علیمەنی جیبەرر گە
یارامیمونی.

بانو— (ایدەندەن طوروب) بتدی ئەنی بتدی، بارشلی زینب بلە مریم
آلوب چغارمز دیگەنلەر ایدی، برەرگنە مرتبە ئەنی زیپبتیسیە یاصاب
آلورمز.

راضیه— یە اوطر، چایگنی اچ، کون بویی آشاماغانسک بیت،
ئەنە نیندی یابقغانسک!

بانو— (کوزگیگە بارب قاراب چەچلەرن توزەتوب) یوق ئەنی یوق، آز-
غنا بار... مینم چەچم ئەنی طاغی اوسەرمی ایکەن، کەزیتەدە بر چەچ
اوستیرە طورغان دارو بار دیگەن، شونی آلساڭ ایدی...

راضیه— أیو شول ، بار چه‌چک‌ده قویولوب بته‌ر ایدی ، وقتدا آنا‌ـاك ، وقتدا اچسه‌ك ، اول اوزنده‌ن اوزی اوسه.

بانو— (سوزنده دوام ایتوب) بر مای بار دیکه‌ن تیرینی یومشارتا ، یوزنی نفیس ایته دیکه‌ن.

راضیه— قایدان شوندی یوق بارنی طاباسک ؟

بانو— نیك یوق بار بولسون ئه‌نی ، اوزمزنگ که‌زیته‌ده !

راضیه— بار دا یوق سوز ، یاش کشیکه هیچ بر ده‌وا دارو کیره‌ك توکل.

(شاکره بله فاتح کیلوب کره‌لر، اونار یاشای بالالار فاتحنك قولندا کیتار، بانو حاجی یاصی)

فاتح ، شاکره ایسه‌نموسز آبصطای !

راضیه— اللهغا شکر ، یه‌کز ئه‌یده‌گز ! بیك زور اوسه‌سزمی ؟

فاتح— اللهغا شکر.

راضیه— کیلگز موندا (ایکیسینه‌ده چیکله‌وك آلوب بیره، بانو هه‌ن اشنده) سبقنی اوقیسزمی ؟

شاکره— اوقیمز آبصطای.

راضیه— ئه‌نیکزنی صاغناسزمو ؟

فاتح— بیك صاغنامز آبصطای ، ئه‌لی جمعه کون ئه‌تی زیارتکه آلوب باردی ، آندا بیك صووق ، ئه‌نی مسکن طوگمیمو ایکه‌ن ؟

راضیه— یوق ، اول بیت اوجاحدا !

شاکره— اوجماح بیت یلی ، أیومی ؟

بانو— یلی یلی ، اول آندا چه‌چه‌ك کوب ، اول قوش کوب ، اول قوش کوب ، اول آصل طاش کوب ، اول انجو مه‌رجه‌ن ! اول سرایلار ! آحاقدان سرای ، گوهرده‌ن سرای ، نور اوینی ، قوشلار صایری ، دموـ لار یاغالار موزیقا اوینی ، یافراقلار آغاچلار بیی !... کوله‌ر کولی !...

فاتح— آندا ییمش، قانفیت، باللی قوزاق، چیکلەوك کوبدر؟

بانو— همەسی کوب، همەسی...

راضیه— مونا ئەتییکزنک سوزن طکلاب، سبقنی طرشوب اوقیساگز، سز ده اوجماحقا کررسز.

فاتح— نیك موندا اوجماح بولماغان؟ طشدا قار! بوران! جیل...

بانو— اورس کوبگه... ئەنه تورك یورطندا آلای توکل، آندا قشی جایی چەچەك، کوزی یازی جیمش، آلما قاون قاربوز اوزوم... موندا دا سویم بیکه وقتندا شولای بولغان.

فاتح— شوندا طورساق ایدی!

(زینب مریم کیلوب کرەلر. برسینك قواندا کیتار، ایکنچیسینك قواندا بالالایقا)

— ایسانلەرمیسز!

راضیه— ئەیدەگز طوتاشلار، اوزگز ایسەنلەرمی؟

بانو— (طوروب) ئەیدەگز، چەیٔ یاصیمو؟

راضیه- قوناقدان چای یاصیمو دیب صوریلارمونی؟

بانو- الله، آلار قوناقلارمونی؟ (زینبکه کورسەتوب) مونسی منم آل چەچەك، مونسی منم صاندوغاچ.

راضیه— کم بولسادا سینک ایشککنی آچوب بوصاغاگنی باصدیمو، مسلمان کشی قوناق!

(قزلار کیلمەرن صالالار، گیتارلارن قویالار)

زینب— مینگا یاصاما، آل چەچەك! حاضر گنه اچدم، رحمت!

مریم— مینگا دا یاصاما صاندوغاچ!

بانو— الله، برەرنی اچگز ایندی، کیرەکمی آلای بولسا اوبکەلیم..

راضیه— اچگز برەرنی بانو دا ئەلی یاگاغنا اچه باشلادی.

مریم— رحمت بز صوگغا قالمیق (بانو چەیلەر یاصاب قویا)

زینب— ایندی گیتارلار تیرلەرلەر... قایا ئەلی یگت سینکی نی

توسلی ؟ (فاتح‌نك گیتارن آلوب چیرته باشلی، بر کوی چیرته)مونا بویاخشی گیتار.

(همه‌سی گیتارلارن بالالایقالارن سیترله‌رن آلوب اوطرالاردا «غالیه بانو کوین اوینیلار. راضیه طکلاب اوطرا، برسی پیانوغا اوطرا.)

بانو— شه‌بمی ئه‌نی؟ کوگللی بیت ئه؟...

راضیه— هیت، بیك هیت... یری یوقمونی؟...

بانو — بار، بار. برنچی په‌رده‌ده خورمز بار، یه باشلا صاندوغاچ!

مریم— (طوروب یرلی باشلی، قزلار آخرینا قوشلالار:)

اوته، اوته اوتب کیته بو دنیانگ کونله‌ری
بته، بته بتوب کیته آللاری‌دا کولله‌ری.

(قزلار همان اوینیلار، برلیلار. شول آرادا ایشك آچلادا اورطا یاشلك بر خاتون کره قولندا غارمون)

ماهروی— والله چدی آلمادم، گردم عیب ایتمه‌گز!

راضیه— یه، ئه‌یده اوز.

ماهروی— اوزام، اوزام، یه‌گز ئه‌لی طوتاشلار! میگا دا اورن بیرگز!

(علیمه ایشکده‌ن قاراب طورا، ماهروی غارمونی بله‌ن قوشلا، اوینـاب بتکه‌چ)

ماهروی بز یاش چاقدا شول تیاتری‌دا بولمادی، اوزدرگه‌ن بولور ایدم‌والله، طوردق شوندا دوموکوب...

بانو— ایندی بیوب قاریق! ئه‌نی اوسته‌لنی کوچریکمی؟ (راضیه طورا. قزلار اورننی کیگه‌یته‌له‌ر) یه ماهروی آبزتای، بیوکوین‌سین باشلا نچکه طامری بله‌ن‌گنه آقرن‌غنا اوینا، بولار قوشلسون، بز آل چه‌چه‌ك بله‌ن بیبمز.

ماهروی— بیو کویی! بیو کویی کوب اول، قایسیسن؟ ئه‌تمه کوینمی، قاسیم کوینمی؟ مونا طاغی میشه‌ر بیوکویی بار!

مریم— یه برسین باشلا!

(ماهروی بیوکوین اوینی، اول بر قانلاعاچ تکیله‌ر قوشلالار، ایکی قز بیبورگه طوتنالار)

ماهروی— بانو آلای توکل، آلای توکل بورولغاندا کوبه‌له‌ن

کبك زرر ئەیلەن! شو‌لای شو‌لای! زینب حمتەرب آل، چمتەرب... بارماق اوچگ بلەنرەك باص، نەرسە موۋیق آطی کبك آیاغگنی لایلداتاسگ... شو‌لای... توکل... نەرسە اوقلاو یوتقان کبك قاتقانسگ... بوتون تەنگنی بیت، همه اعضاڭ بییوسن... ئەی یوق‌لا... استغفرالله، استغفرالله قز بولغانسز (غرموون دویب) یه اوینا‌گز ئەلی!... مونا نیچك... (بیبرگه طونا. بر ورت بیبرگه دەن سونگ) یه بانو قارشیما چق (بانودا قارشی بیبی باشلی) بو‌لای شو‌لای، باشگنی کوتەرد توش! کوکرەگگنی طوغریراق طوت، نی یوزگنی ئەونی یانغان اورس توسلی یاصیسگ، کولەرگه حاضر کبك طوت، آتا طورغان چەچەك توسلی بول!... یه زینب سین چق (زینب بیبی باشلی. ماهروی چیتده باصوب) شو‌لای... آرتقا صغلما... آلای ایکگ ایکی اوچدا طپر-طپر ایتب طورما! بر بریگه یاقنایرغا طرش! برك قوغان کبك بولسون... (طوقتیلار.)

راضیه— بك هیبت لاباساق.

ماهروی— هیبت، هیبت... طاغی نفیسرەك کیرەك... سز قزلار **بیبونگ نەرسە ایکەنن بلەسزمی؟**

مریم— بیبو، بیبو ایندی... آنگ نەرسەسی طاغی؟

ماهروی— معناسن بلەسگمی؟

راضیه— آنگ طاغی نی معناسی؟ اول کتابمونی؟

ماهروی— اول بیبو کتابنگ کتابی.

زینب، بانو— یه ماهروی آیزتای ئەیت نەرسە؟

ماهروی— اولمی؟ اول کوگل آشقنغانغا چدی آلماینچا کوگانگ اوی آرتندان باروی، اوی چابا، ئور آیغری کبك چابا، یازغی جیل کبك چابا، بوتون تەن، بوتون بارلق آنگ آرتندان طوتام دیب چابا، اوی صغلا بو صغلا، اوی ئیله بو ئیله، اوی یغلی بو یغلی، اوی کوله بو کوله...

بانو— ئە مینم کوگلم آشقنمی!

ماهروی— سینکی آشقنماس، سین آناڭ قاتندان یاراتلغان...

راضیه— آناسینک کوکلی آشقنمی دیمنی؟

ماهروی— آشقنمی، آشقنمی! آشقنسا...

راضیه— تیك طور! ماهروی!

ماهروی— طورام. تیك طورام... قورقما!

بانو— آشقنسا نیشلەر ایدی؟ ماهروی آپا!

ماهروی— آشقنسا نیشلەر ایدی؟... آشقنسا بولای دوموکوب طورماس ایدی... یه قزلار طاغی برنی بیکز! مونا بوکویگه! (اوینی)

قزلار— یوق ایندی، صوکغا قالامز!

ماهروی— آزراق یاشرەك بولمادم، عمر اوتوب کیتدی، مین کورسەتور ایدم، بز اوسکەندە بیت شوندا تیاتریدا بولمادی.

زینب— ماهروی آبزتای ئەیدە بزنک بلەن! برگنه کوی بیوب کورسەترسک!

ماهروی— کیت جولەر، حاجی آبزاڭ بیرر کیره‌ککنی!

مریم، بانو— ماهروی آبزتای ئەیدە ایندی، برکمگه دە ئەیتمەمز! شەل یابنوب بیورسک.

ماهروی— مین یاش وقتدا دا شەل یابنوب بیودەن طویغان ایندی، یوق قزلار! باریکز! (قزلار کینەلەر)

راضیه— مین سیگا ایسم‌کیته ماهروی، دنیانی بیکرەك جیكل کوتەسک!

ماهروی— دنیا باربزغا دا بر، آنی آورکوتەرسەڭ آور بولا، جیکلگه بورساڭ جیکل بولا، صوڭ ئەلی قایغروب طوروب نی چغادیب بلەسک؟ الله‌غا شکر راضیه، آچیسن‌دا کوردك، توچیسن‌دە کوردك، اوچنچی اویا آلشدردم، اوین توکل!.. بارسن‌دا قایغرتا باشلاساڭ، باشگداغی چەچک جیتمەز، طورمشنی توبندەن کوتەرسەڭ دە تەوللك یگرمی دورت ساعت، اوستدەن اوتسەڭدە یگرمی دورت ساعت، بو-

کونگلی کون مینکی ، ایرته که ؟!... ایرته کیسن طاغی اولاوق قریش!

راضیه— مین آلای اویلی آلمیم.

ماهروی— اویلا! تیلرمه! آلدیکا کیلگه‌ن نعمتنی کیری جیبه‌رمه ، او کنورسک ، او کنورسک! (قزلار کینوب کره‌لر.)

فاتح بله‌ن شاکره— خوشگز آبزتای!

راضیه— ئه‌تیکز نیشله‌ب طورا؟

شاکره— ئه‌تی ئلله قایدان قایتدی‌دا باشم آورتا دیب باشن به‌یله‌ب یاتدی. چه‌ی‌ده اچمه‌دی.

راضیه— آلای ایکه‌ن...

ماهروی— آلای شول ، تکیله‌ی بولسا آلای بولماس ایدی.

(قزلار کینگه‌ن کوینچه) بانو— نه‌رسه ماهروی آبزتای ئه‌نیگه کیرلی مورلی سویله‌نه‌سک؟ ئه‌نی اول نی سویلی؟

ماهروی— آنی آکلارغا باشک یاش ئه‌لی!

راضیه— بر نی یوق قزم. تکیله‌ی کنه.

قزلار— خوشگز! خوش راضیه آبزتای ، خوش ماهروی آبزتای!

بانو— ئه‌نی خوش!

راضیه— تیز قایت قزم ، باشم آورتوب طورا.

ماهروی— بر آچق ایشکده‌ن مین ده چغیم ، خوش راضیه...

(باردا چغوب کیته)

راضیه— (یالغز ایده‌ن اورطاسینا باصقان‌دا:) باشی آورتوب یاتقان دی... باشن به‌یله‌ب یاتقان دی... اوو ... صووق... صووق.(شه‌ابنه توریله.) صووق... (تشله‌رن شاقلداتا)صووق... طوگام!.. طوگام...

ظشدا جیل اولاوی بوران اویناوی ایشتله. صو یوللاری مورجه‌لر ص: غ.ا، .ه‌رزه قابقاچلاری شاقلدی.

په‌رده توشه

ایکنچی پەردە

یل یارەمدان صوڭ. شول اوق اوی. بولمەدە بیك کوب اوط یاتغان. پەردە آچلغاندا آصراوغنا، اوستەللەر رەتلەب یوری.

آصراو — ایرتە طور دا شیکەر کیزوینە بار، آندان قایت‌دا کیرا- سین چیەاتینا بار، آندان قایت‌دا پچەن بازاری بویی آزراق دوگی بولماسمو، برەر گنە آسموحا بوروچ بولماسمو، برەر قاداقغنا صابون بولماسمو دیب، کیبت صایون تەنوب یور. اوز آقچاڭ اوستندەن یت تەنوب یوریسگ، هونا کیلدی یللار!... شول آخرزمان در ایندی!... بو پادشاەنی قهرنی تیلی دیلەر ایدی درست چقدی... (کولوب) نیمس بلەن صوغشقان بولا یت خیرچی!... بوتون یاش یگتلەرنی ئەرەم ایتوب بتردی، آولدا یت کوزکە آلورلق کشی قالماغان، بوتون قز اوطروب قالا ایندی! (توزکیدە توزەنە، گەزینە آلوب): یا نەرسە یازا ایکەن؟ «قافقاز فرونتی، باش... قوماندان‌دان» بوسی نی بولدی دی ایندی؟ کشیچەگنە یازسالار یاراماغان! (اوقی) بزنگ بهادر عسکرمز آلغا آطلا- دی، اوچ پولیمیت آلدی» آلدی! آلسا موندا کیلر ایدی اول، سیتسەنگ آرشینی آلتمش تیین‌کە منمەز ایدی! یالغانچی! (طاغی قاراب) «کەجەم یوغالدی، کەکری موگزلی اوزون یونلی... آق توسلی موینندا قزل طاسمادان بیلگیسی بار. بلگەن کشی تگەرجب اورامندا صوقر صوفی یورطندا تکوچی احمداللەغا خبر پرسون.»

آصراو — أیبو شول‌غنا قالدی‌دی، سینگ کەجەگنی أزلەب یورر- گەدی، بیك أزلەرمن ایندی، اشم بتدی‌دی! (راضیە اورام‌ایشگندەن کیلوب کرە)

راضیە — (کیمدەن) قایتا قایتا ئت بولدم: اوچ تراموای جیبەردم، تراموایدا أینە تورتەرکە اورن یوق... سوغشدا کشی أولە دیلەر ایدی

بو صوغش قزق بولدی، بوتون دنیا کشی بلەن طولدی، قایان چغا بو... (آصراوغا) ایندی سین‌ده کەزیته اوقورغا طوتند گمونی؟

آصراو— اوقورسک موندا! ئەلی مونا طاغی ٥ یللق صالدات جیدا دی، ایکی آغام، برئم بر جیزنەم سوغشدا. ئلله ایندی بو قهر ئەتبنی‌دە آلماقچی بولا... آبزتای! بو خاتونلارغا دا یاصاماس مو ایکەن؟ اورس یت تیلی!

راضیه— یوقنی سویلەمە!

آصراو— یوق دیمە، ئەنە تگی دوقتور خاتون بار ایدی یت طوتاش آورغاندا کیلگەن ایدی، شونی آلغانلاردی...

راضیه— اول دوقتور کشی، آنی صالداتقا توکل بالنیتسەغا آلالار، آش صوو گنی قاراد گمو؟ کیله باشلارلار. (اوطرب) اووووف آریدم! طاغی بر واغون کشی کیتروب طاشلادیلار، آشاتا آشاتا یودەب بتدك، اوزلەری همەسی بز مسلمان دی، اوزلەری مونا نیك گنه بر آوز سوز بلسون! اسمك نیچك دیب صوریم، عائشه، دی عائشه دیب یازغان‌دا، کتابلاری بار. ئلله نیندی ئەفەلەم تورلی تلد ەیازلغان! آش بتکەچ بار دا دعا قیلدیلار. همەسی الهم زد فزد اوقی، بر ملالاری بار، اسمی نیچك دیب صورادق، ایوان دی...

آصراو— ایوان... (اچی قتوب کوله) ایوان! ایوان حضرت! مونه کورمەگەنگنی کور، ایوان حضرت!... ئەهی ئەهی...

راضیه— یالاك مسلمانلار دی... شول بزنگ کبك طورغانلار دی، آخردان اورس باصوب کیتکەن‌دە تللەرن یوغالتقانلار دی...

آصراو— میسکنلەر! یرلی‌دا بلمیلەرمی ایکەن؟..

راضیه— بر آوز سوز بلمیلەر..!

آصراو— بز ده شولای بولمامزمی ایکەن آبزتای؟...

راضیه— نیك بولیق؟ شول قدر مسجد، مکتب بار... یه! (قزو قزو طورا) حاضر کیلورلەر مین آزراق اوستم باشمنی آلشدریم...

راضیه— (گکی بولەدەن) بوروچ طابدگمو؟

آصراو— مک بلا بلەن یانوب یالوارب برآسموحا آلدم، بیر-میلەر، یوق دی...

آصراو— تگی صوچی فتحی بار ایدی لاساق، بزگه ده صو کیتره ایدی...

راضیه— أیبو؟

آصراو— شونک اوغلی افیسەر بولغان! اچم قاتدی! قلچ طاقغان، چلطر چلطر ایتکەن بولا (کوله... باوزا)... قازان آرتی ولیلەر باربیت...

راضیه— أیبو؟

آصراو— قابان کولی بویندا، چیتك کەوش بلەن صاتو ایتەلەر، شونک اوغلی آوللارینا مؤذن بولغان دی...

راضیه— بولا آلسا بیك بولور ایندی! پارطی قازان بای بالالاری ووتقین زاودینا دا اشچی بولوب کیتەلەر، جان هرکمگه عزیز!

(ایشکدەن خیرالله کیلوپ کره صالدات کیمنده)

آصراو— (آبدراب قالا) بەی، خیرالله آبزی!...

خیرالله— ایسەنمو؟ آبزتای اویدەمو؟

آصراو— اویده اویده!

(راضیه کیلوب چغا باشندا شەلی) راضیه— ئه خیرالله آبزی سز ایکەن. ئەیده اوزگز! (خیرالله اوزب اوطرا، آصراو چغوب کیته)

خیرالله— ئەلی کورشوب چغیم دیدم، ایرتەگه الله یازسا سفر ایندی، یاخود چغامز ایندی، دعادا بولگز.

راضیه— الله اوزی صاقلاسون ایندی، بر ده صوك حەستەرین کوده آلمادگزمو؟ ئەلی بیت قایسیسی آندا یازلدی، قایسیسی موندا یازلدی.

خیرالله— آلداناراق اویلانلمادی، ئلله نیگه دردِ قایتوب کیتدی، طورمشنگ تەمی بتدی! آندان مینم بیت آزراق بوسرم بار ایدی، شوگارغا اوشاندم، اول قهر قارامیدا ایکەن، یاریغنا دی... اول بیت

قالغانلارنكدا راحتی یوق! ئەنە ولی مالاین ایندی آتی ایدا اون سیگز: درتبه قومیسیەگە کردی. الله خیرلی قیلسون ایندی!

راضیه— کیبتنی نیشلەدگز ؟

خیرالله— یابدم، أیندی یابدم! مالدا بتدی بیت، بوسوغشدا بیت دنیانی قورتدی. ایندی، شولای یابدم ایندی. أویده کریمه آبزتای قالا ایندی قزی بله... ئەلی شولای آلارغا شیکەرندەن شیکەرن قراسین فلانن، همەسن برەر یللق ئەزرلەدە، سز ده بالالارغا کوز قولاق بولگز ایندی آبزتای!

راضیه— یاری‌نصیب بولسا، اوزگز تیزرەك قایتارغا طرشگز ایندی، آلای بولای آقچا بله برەر اش اشلەب بولور ئەلی!

خیرالله— اوزمده شونی امید ایتەم ایندی... ئەلی آبزتای اوز قولم بلەن طابشریم دیب کردم، مونا بر یللق فاتیر حقی... آلای بولای بالالارغا آقچا جیتمی باشلا ساوزمزنگ ولی آبزی‌لاردا آقچا قالدردم، ئالگەربگی خوجا بیت ایندی شولای همەسن اوزمچه رەتلەدم، وصیتمه قادار یازدردم... آلای بولای دیم‌آندی موندی اش بولوب کیتسه، اوزمزنگ آولغا مکتب صالورغا ئەیتدم، سینده شاهد بولوب طور! (آقچا بیره)

راضیه— رحمت!..

خیرالله— بو نیندی مجلس؟ ئلله طوتاشنی بیرەسزمو؟

راضیه— یوق، آندی نەرسه یوق ئەلی...

خیرالله— یاشلەر اوسه بیت بز قارتایدق (صاقالن کورسەتب) صاقال آغارا.

راضیه— محفوظه اولکەچ واطلا توشدیگز!

خیرالله— شولای بولدی، تربیه بولمادی.

راضیه— اویلەنمەدیگز ده...

خیرالله— ئیو، ئیو اویلەنەدە ده.. (نیك طورالار بر آزدان) خیرالله: اول اولەنو جیگل توگل ایکەن... بلەر سزنگ بلەن سویلەشودەن

صوك باشقا بر بیرگه سوز صالدم، بیك تیز وعد آلدم، قولاق سو-
ینچیسی بیرشدك... نكاح كونی جیتدی، «مجلسده اوز: 'وطرام» دیدم. .
باردق... اماملار كیلدی، بابای بولاسی كشی «كیمه موندا چق ئەلی»
دیب مهر حقندا سوز برلەشدیرركه دیب ایكنچی بولمه‌كه چاقرب
چغاردی... شولای ایشك آچق... میكا خاتون بولاچاق كشی اوطر-
غاندا صاغز چەینەب طورا... یوره‌كم زو ایتوب كیتدی... بوكونگی
كونده، شول ساعتده صاغز چەینه‌گەن خاتوندان نی امید ایته‌سك،
دیدم... شوندان مین دیدم بو اشده‌ن قایتوب طورام دیدم... بوتون
بوله‌كله‌رنی قالدیرب، بوتون چغشلارن توله‌ب الاالله باشنی قوتقاردم...
كون اوتدی، آی اوتدی، آندان مونا بوسی كیلدی... سین‌ده قار-
تایغانسك آبزتای!...

راضیه— شولای ایندی یاشارمیمز...

خیرالله— ئه‌لی دیم، بزنك بوون طورا بلمه‌دی... یه مین شولای
قارتایدم ایندی... سین ده شولای تیككه قارتایدك...

راضیه— درست.

خیرالله— بز شول قصرغا قارتایدق... قصرغا!... (تیك طورالار)
ئه‌لی دیم، سزنك طوتاشدان، اول سزنك توسلی بولماس، ئه‌لی كوبمی
یاشنده، نی قادار یكتله‌ر تیره‌سنده چابوب یوری... اول تكی قارا یكت
جیبه‌رگنه!...آنك نیتی یوق توكل كبك... ئه‌لی بیت كوز دریا كوره‌سك!

راضیه— بلمیم ایندی خیرالله آبزی، اشله‌رنكن بلمه‌زسك...
علیمه! علیمه! (علیمه كورنه) چای یاصاب كرت ئه‌لی.

خیرالله— رحمت، رحمت...

راضیه— یارامی آلای، سزنك زوركونكز! بزنكده... ئه‌لی
بوكون قزم ئه‌نی قوناقلار چاقریق دیدی‌ده... چاقر قزم دیدم. اوزینك

كوكلنده ئالله نەرسه بار، ئەيتمه كچىدە بولغان كبك بولا... اوزى ئەيته آلمى...

خيرالله— شولاى ديكن... (عليمه چاى كرته، اوسەل باشنا اوطرالار)

خيرالله— ياشلەرنك اوستەلن بوزابز ايندى.

راضيه— آندى اش اول قارتلار بلەن باشلانسا بر كيلىرەك بولا، ئەلى شول قازا يكت ديگەنك كوبرەك يورى ايندى، بومىدا بر كون تگى كيلمەينچه قالسا حاضر بورنن سەلنديره. (ايكيسىدە چاى اچەلر)

خيرالله— اوزى كم دى صوڭ؟

راضيه— قريم يكتى... مەسكەودە اوقوغان، موندا امتحانلارن بترەدر دى، آدواقات بولاچاق دى...

خيرالله— چيبەر يكت، چيبەر كورينه.

راضيه— تقدير بولسا نى ئەيتەسڭ. مين ايندى اوزم اوز آرادان برەر كشى يورطقا كرترمنمى ديب اويلاغان ايدم ده اش بزنكچه يورمى يت.

خيرالله— خيرليگه بولسون (دعا قيلوب) رحمت، خوش آبزتاى! ئەلى ديم (مجلسكه كورسەه) سز شادلق آلدندا طوراسز، بر اوزون يولغا. آرش مارش، اوچى يوق قريبى يوق، اورس ئومەسينه چقامز... (اشيناضفلا) كوكل نچكه... مينمده بالالار قالا... كمكه قالا؟... آتا يوق، آنا يوق... آغا يوق، طوتا يوق... (كوزن سورتوب) ئەلى ديم تگى كوتى، سز آلاى ايتمه كەن بولساگز... بولاى بولماس ايدى ديم...

راضيه— رنجمه ايندى خيرالله آبزى، خطالق بزده...

خيرالله— رنجوكه اورنى يوق... آلاىدا... بولاى بولماس ايدى... (ياوزا ياش اچندەن) موندا شادلق!.. موندا طوى!.. (اوينه كورسەتوب) آندا موگلق، يالغزلق يتيملك!... (يراقفا كورسەتوب) تگنده دوڭغش. قازان صوڭغش!... خوش!... (چغوب كيته)

راضیه — ایذکی یولغا!... ایسه‌ن یوروب صاو قایت! (اوزی اوکرب یغلی. یاوزا).

(آقرن‌غنا یاصوب خاتون قز یاغندان کریمه کیلوب کره)

کریمه — ئلله برکم ده یوق...

راضیه — (کوزن سورتوب) بار کریمه آبزتای!... (کریمه برآز قاتوب طورا)

کریمه — ئیبو شولای شول، اندی اوتکه‌ن اشکه صلاوات راضیه! اول وقتدا اوق ئه‌یتدم مین!

راضیه — ئه‌یتدك کریمه آبزتای... شول قزم!

کریمه — ئیبو شول قزك... ئه‌لی مونا طاغی شول قزك!.. (یانینا کیلوب قارانا) برکم‌ده یوقمو؟...

راضیه — یوق، یوق.

کریمه — تیاترکه بارشلی قزك، ئه‌لی دیم، میکا کردی... ئه‌بی دی مین قایتقانچا دی ئه‌نی بله‌ن سویله‌شوب قویا کور دی، اوزم دی سویله‌رگه اویالام دی... تگی یگت... کم ئه‌لی اسمی؟

راضیه — بکر.

کریمه — ئیبو شولای... بیك صوری دی، اول بوکون دی ئه‌نی‌ده‌ن رخصت صورایاچاق دی، ئه‌نی رضا بولاکورسنله دی... مونا نی دی... (تیك طورالار)

کریمه — یه نیك تیك طوراسگ؟

راضیه — نیشلیم کریمه آبزتای تیك طورودان باشقا نیشلی آلام... اوزك بله‌سگ شول بالاغا دیب بوتون عمرمنی فدا ایتدم...اوسدریم، کشی یاصیم دیدم، ئه‌لی بیت بنده‌چیلك یورتقا کرترمن، فلان‌دا برکه چوپرداشوب طوررمز دیب اویلی ایدم... اوز طورمشم بولماغاچ، آنك طورمشی یانینا صریلوب، آنگ ایرن اوغل یاصاب، بالالارن بالا یاصاب طوررمن دیب اویلاغان ایدم... ایندی مونا بو بولای بولدی!..

يه تيك طورمی نيشليم؟ قريم‌غا دی ييت... قريم‌غا!.. قوش اوجوب قوش جيته آلماس ييت!.. مين حاضر جب اوحمنی يوغالتدم...

كريمه— يوغالتيسك آنسی‌دا درست، لكن قزم ايندی تكی كوتی ياصاغان يالغشنی بوكون ايكنچی تورلی ايتديرب ياصارغا يارامی، بلەسك زمانەنك بالالاری آنام راضی توگل ديب قاراب طورمیلار... تەمسزلك چقماسون!... ايندی بالام اوچون ديب برنچی قربانی قيلغانسك، ايكنچيسندەن طارتنا آلميسك!...

راضيه— شولای، شولای،... لكن كوگل ييت صقرتی... كريمه آبزتای...

كريمه— شولای، شولای... آلای سين جيتكه قاقميسك، راضی بولاسك؟...

راضيه— بولمی نيشلی آلام؟... تشمنی قصادا بولام...

كريمه— ايذكی اش بولسون!... خيراللەنی اوزاترغا كيرەك خوش! (چغوب كيته)

راضيه— ايذكی اش بولسون!... بوتون اميدەنی باغلاغان بردەن بر بالام... بردەن بر قزم‌دا كيته... مينی يالغز قالديرب كيته... قريم غا... قريم‌غا كيته (اوكرب يغلی)

(اورام ايشگندەن بانو زينب كيلوب كرەلەر، بانو ئەنيسن كوروب ئەنيسی آلدينا كيلوب باصا)

بانو— ئەنی نيك يغليسك؟... (ئەنيسن قوچاقلاب) ئەنی بەغرم نيك يغليسك؟... (زينب تيك طورا)

راضيه— (بانونك قوچاغندان اچقنوب) نيك يغليسك؟... ئلله مينم شادلانورغا حقم بولماغاچ، حسرەتلەنرگه ده حقم يوق ديب بلدگمو؟... مين‌ده كشی.... مين‌ده خاتون!...

بانو— ئەنيم، بەغرم والله بلمەدم... (كيلوب قوچاقلاب) ئەنيم جانم، ئەنيم جانم... (يغلارغا طوتنا)

(... قزن قوچاقلاب چەجەرندەن اوبه، ايكيسی‌ده يغليلار بر آزدان)

راضیه — ایذگیلکگه بولسون قزم، ایذگیلکگه!... (شول آرادا ایشکدەن بیك کوب کشی طاوشی ایشتله، راضیه برله بانو چغوب کیتەلەر)

(مریم، فاتحه، اسما جیتکەن قزلار. کامل، احمد، واحد یگتلەر کیلوب کرەلەر، کامل بلەن احمد پرابورشیك کیمندەن)

یگتلەرنك برسی— (کیمەلەرنی صلا صلا) تەهلی ایس چقغان!

مریم— بو کامل افندینك بورنی بیك نچکه! سیزکچ.

کامل— شولای بو سیزه. مونگ بورنی سیزه!... مونا مریم طوتاشنك خوشبویینگ دا قایدان چقغانلغن سیزه!.. تهی تهی...

مریم— بیگرەك نچکەدەن ایکەنسز! (جبشنوب کرەلەر)

زینب— ئەیدە کز قوناقلار!

احمد— (جبکه قاراپوب) بو صوك سزنی کیەو کە بیرەبزمی؟ زینب طوتاش!

زینب— ئیو مینی...

احمد— ئەیتسەگزلە اول سزکە کیەو بولاچاق بختلی یکتنگ اسمی کم؟

زینب— آنك اسمی!... بلمیسزمنی؟ تلەسەگز سز! (باشقلار کولەلەر)

احمد— معالتأسف، بز پادشاه خدمتندە گرفتار!

خبیر— یەکز طوتاشلار، تیاتر کوکللی بولدیمو؟

اسما— مینمچە ایکنچی پەردە شەب چقمادی... آندا صادق آخرینه قادار قاتی طورورغا تیش ایدی.

زینب— خیریه رولی بیك اوستەن چقدی...

واحد— خوجالار قایا صوك؟

زینب— حاضر چغالار، کیمەلەرنگە آلشدیرالار...

واحد— مصلحت، بز عسکری کشی کوتەرکە اویرەنگەن.

فاتحه— واحد افندی، سزنگ آلایدا، قویاش جغاروب قورامی؟

واحد— شولای طوتاش، مین حاضرگنه قویاشنی اوستره‌ب تو-
شرگه دیب فرمان بیروب کیلدم.   (بانو کیلوب چغا)

بانو— خوش کیلدگز قوناقلار، رحیم ایتگز!

یگتله‌ر— بیك رحیم ایتدك طوتاش.

بانو— اوطرشگز!

خبیر— ئه‌لی دیمن، بزنگ بارمزنگ خلفه‌سی، بارمزنگ استاذی
صاماوار کیلمه‌ینچه اوطرو تکبرلك بولوب کیته‌ر دیب قورقوب طورامز.

بانو— صاماوار حاضر کیله!

راضیه— (باشینا شه‌ل صالغان) ایسه‌نله‌رمیسز قوناقلار،

بارسی‌دا— ایسه‌نمیسز، راضیه آبزتای، ایسه‌نمیسز؟...

راضیه— شولای بر تورلی ایسه‌ن ایندی.

خبیر— بو قاچاقلارغا دیگه‌ن آشخانه‌گز همان بارمی ئه‌لی؟

راضیه— بار... آلار دا بیك طویدردی. بو بالاك مسلمانی دیگه-
نگ ئالله نیندی بر نه‌رسه ایکه‌ن. ئه‌لی بیت بوشلی خدمت ایته‌مز، آشاتامز
اچره‌مز، کیم صالم بیردك... کونده بر نه‌رسه آرتدیرالار، بیرمیسز
دیب اورشالار، ئه‌یتورسگه موندا قدا ایتوب چاقرب کیترگه‌نله‌ر.

احمد— شولای آلار. برکون برسی بزگه کیلگه‌ن. بزنی قارا-
میلار. بوصوغش اوچون قربان بولدق، مسلمانلار بزنی‌أورمه‌گه‌ن بیرگه
اوطرتماسقا تیش ایدی دیله‌ر. مین ئه‌یتدم، اول بیت صوغشنی بزنگ
مسلمانلار باشلامادی. آلارنگ فائده‌سی اوچونده باشلانمادی، بو صو-
غشدا اورس اومه‌سینه‌گنه یوریمز دیدم. شوگار کیفی کیتدی.

راضیه— قوناقلار کیلوب بتدیمو قزم؟ صاماوار بیررگه کیره‌ك.

کامل— حاضر آبزتای، بکر افندیله‌ر کیله‌له‌ر بر بیرگه‌گنه
کروب قالدیلار.

راضیه— قوناقلار، آورسنماساگز برآز کوتیك.

همه‌سی— نیك آورسنیق؟

راضیه— ئەلی تیاتردان آروب چقغانسز دیم. (تورلیسی تورلی یبرده سویلەشەلەر)

کامل— بر آز آرتدی، پەردەلەری اوزونراق بولدی...

(بکر، فـاضل کیلوب کرەلەر، بکر نك قولندا تورکمەن ئەیبر بار. فاضل قولندا بر نەرسه.)

بکر— السلام علیکم.

مونداغیلار— وعلیکم‌السلام، سین ایدەش کوتدرەسك. (تیشنوب کره)

بکر— (راضیەغا) ایسانموسز آبزتای، سلامتموسز؟

راضیه— اوزگز ایسەن یوریسزمی؟

بکر— (بر آز قریم شیوەسی بلەن سویلی) الله‌غا شکر!

راضیه— یەگز، اوطرشگز قوناقلار. (هەمەسی نیچك اوطرغا آبدرابراق طورالار)

احمد— مونا مینم قاماندام بلەن‌گنه اوطرشگز ئەلی، مین بیت ئەفیسەرکشی، یەگز مارش! بکر افندی موندا! (آنی اوطرتا) بانو طوتاش! (آنك یانینا اوطرتا) آبزتای! رحیم ایتگز!

راضیه— اوی خوجالاری آلای تورکه منوب اوطرمیلار، مین چای یاصیم...

زینب— مین یاصیم چاینی آبزتای، مین، اوطرگز!

(راضیه طـارتنوبغنا اوطرا)

احمد— یەگز طوتاشلار، جانگز تلەگەن یگت بلەن اوطرگز.

(کولوشه کولوشه اوطرشالار، علیمه صاماوار کوتەرب کره)

علیمه— ایسەنلەرمی قوناقلار!

قوناقلار— الله‌غا شکر، اوزڭ ایسەنمی علیمه!

علیمه— بولورسڭ موندا ایسەن، کونینه دورت چیراتقا بارام، ئەفیچەر بولغان بولوب طوراسز! نی دیب موندا شول آوچترینی طوتردگز؟ دنیانی طوتردی قهرنی!

احمد— مونا فرمان بیروب بوتون آسترینی قووارمز.

راضیه— تکی ئەیبرلەرنی کرت. علیمه!

(علبه چنوب بەلشلەر کرتە، مریم زینب چای یاصارغا طوتنالار)

— سز کە قویومی ؟

— میکا صیبق!

بر قز— میکا صوغنا زینب!

راضیه— یەگز رحیم ایتکز، (بەلشەلەر بولب بولب بیره)...

کامل— سز ده طوتاش چەی اچمیسزمنی ؟

— یوق کامل افندی!

کامل— قزغانچ!

— نیك ؟

کامل— سزنگ قوالکزنی صورارمن دیب طورادر ایدم، ایندی بولای بولغاچ بتدی!

بر قز— نیچك بولغاچ ؟

کامل— چەی اچمەگەن قز اول تاتار قزیمنی ؟ آنگ بلەن نیچك دنیا کوتەرسگ ؟ راحتلەنوب صاماوارنی قایناتوب چەینی پشروب دنیانی در سلکتمەگەچ مین نی دیب اویلەنوب طوریم ؟

مریم— سز خاتونتی چەی یاصار اوچون گنە آلماقچی بولاسز ایکەن!

کامل— یوق، آش پشرر اوچون ده!

قزلار— بونا عقللی باش! (باریدا کورشیلەری بلەن سویلەشەلەر)

راضیه— بو سز گەزیتە اوقی طورغان کشیلەر، صوغش بتەمی ایندی ؟

خبیر— هیچ اوچی قریبی کورنمی ئەلی!

برطوتاش— تورك یاغندا اشلەر نیچك ؟

خبیر— حاضر ناچار توگل! ئەلی تگی داردانیل‌دان قینالوب کیتکەچده اینکلیزلەر آبدراب قالدیلار.

مریم— یا اول قزق بولدی، بزنگ ئەتی میسکن هرکوتی

گەزيته خبری اوقوب استانبول كيته ديب قوطی اوچب طورا ايدی. بر كوتنی كيەو يكتی كبك بولوب قايتقان. نەرسه بار ئەتی ديم. تكی ملعونلەرنی توركلەر بيك قاتی قيناب داردانيلدان قوديلار دی.

واحد— اول همه يرده بر بايرام بولدی!

راضيه— ايندی تيزرەك بتسون ايدی!

كامل— شولای ايدیده بيت بك تيرەنگه كرديلەر! (همەسی چای اچەلەر ، بانوبلەن بكر ئلله نەرسه سويلەشه)

احمد— بكر افندینگ بر سوزی بار ، دقت جماعت!

(بكر آياقـا قالقا)

بكر— (راضيەغه قراب) حرمتلو راضيه خانم! مين اوز ايلمدەن چيتده اوقوچی بر يگت ، سزنك اويده بيك كوب قدر حرمت كوردم ، شولارنك همەسی اوچون سزگه تشكر ايتەم... ايندی مونا اللّٰهغا شكر امتحانلارنی بتردم ، شاگردلكدەن چغوب خلقيما خدمتگه كرشرگه وقت جيتدی. قازاندا ياشاگەن دورمده سزنگ ايكی كوزگز بانو طوتاش برله (بانو باشن ئيه) طانشدق. خلقن طبيعتن اويرەندم... اولدا مينی كوردی ، بلدی ، سز ده كورديگز ايشتدگز! ايندی مين ياگی طورمش آلدندا طورام ، نصيب بولسا ايليمه قايتوب آدواقات بولورغا نيتلەنەم ، شول يولدا جيگللك بولسون اوچون طورمشدا بارشرغا ايبدەش بولسون اوچون بانو طوتاشنی رفيقەلكگه چاقردم. اولدا تربيەلی آنا-نگ تربيەلی بالاسی سزنگ رخصتگزگه سزنگ فاتحەگزگه باغلادی. مونا مين سزدەن توبەنچيلك بلەن عزيز قزگز بانو طوتاشنی مينم بله برگه طورمشن بولشرگه رخصت بيرويگزنی اوتنەم. بزنگ كوگللەر-مزدەگی بر برمزگه قارشی بولغان محبتمزنگ شرعی يولغا قويلووينا فاتحه بيروب نكاحمزغا راضی بولساگز ايدی!... مين سزدەن شول الوغ يوموشنی كيری قايتارماويگزنی بيك اوتنەم! (قزارا اوطرا... طنلق...

راضيه— رحمت بكر افندی التفاتگزگه!... موندی الوغ اشنی

باشلاغاندا آتا آنانگ فاتحەسی برنچی اورندا... ئەتیلەرگز... ئەنیلەر-
گزدەن فاتحە آلدیگزموصوك؟

بکر— آلدم. زور بر فاتحە جیبەرگەنلەر. همدە کیلن بیکەنی
تیزرەك آلوب قایت دیگەنلەر. آلار دورت کوز بلەن یاش کیاننی کوتەلەر.

راضیە— قزم یتیم اوسدی، ئەتیسی یوق، کیکەشلەشورگە کشم
یوق... سزنی دە طانویم بلویم کوب توکل... بو نیتگز ایندی اویلاب
اشلەگەن بر اش‌در... ئەلی بانو مینم بردەن بر قزم... مینم بردەن بر
ایدەشم... بو بر طول خاتون بر یتیم قز آلدندا اویناوغنا توکل‌در.

بکر— استغفرالله، استغفرالله، راضیە خانم!

راضیە— (تیك طورا... بر آزدان) قزم اوزی راضی بولغاچ مین دە
راضی.

(بکر طورب راضیەنك قولن اوبە، توینەدەن آلوب بانوغا آق چەچەك تقدیم ایتە.
بانو آلغاچ آنك دا قولن اوبە.)

همە یگتلەر قزلار— مبارك بولسون!...

بکر— (بانوك قولن آلوب آیاق اورەقالقوب) آبزتای فاتحە بیرگز ایندی!

راضیە— اوطرگز ئەلی آزراق. علیمە! (علیمە کرە) بار خیرالله
آبزینی چاقر، آبزتای طوتاشنی وعدەلەشەمز حاضراوك دعا مجلسینە
رحیم ایتسون دیب ئەیتدی دیگ. (علیمە چغا)

راضیە— شوندا بر اورن حاضرلەگز ئەلی، اول سفر چغا طور-
غان کشی، کوگلی بویوق کشی، دعاسینك قبول بولاطورغان چاغی...

(یگتلەر راضیەغا قارشی یاقدا اورن حاضرلیلەر. برسینە برسی عجبلەنوبرەك قاراشالار.
یاوزا بر آزدان عیمە کرب آچی طاوش بلە): خیرالله آبزی یاخود چقغان!...

راضیە— یاخود چقغان... ایندی بوسی یاخود چغا!... یەگز آلای
بولسا بر دعا قیلیق.

راضیە— یگتلەر، طوتاشلار! قزم طورمشنگ ایگ زور آدیمن
آطلی، نچکە صراط کوپرندەن کیچە، آناسی کبك بختسز بولماسون

دیب. همه‌گز دعادا بولگز! (یاشنه ضغلا) بکر افندی! خاتون قز اول ضعیف بولا. مینم قزم آتاسز اوسدی، مین آنی یومورقا اچنده‌گی صاری کبك تربیه‌لەدم، ایندی شول امانتنی سیگا طابشراه، ایری‌ده دوستی‌دا، ایبده‌شی‌ده بول! قزم! بوکونده سین آنا قویندان چغاسگ، مونا سینگ آرقا طایاناچاغگ، مونا سینگ قایغو شادلغگنی بولشوچی! سین ئه‌لی یاش تجربه‌سز! آنگ سوزن طگلا، خلفه کبك اعتبار ایت، آنی الوغلا! خیانت ایتمه! ایرگنگ عیبن‌کورمه! اوز عیبگنی کورسه‌تمه! یه‌گز بر دعا! (همه‌سی قول کوته‌رمه‌ر)

(دعاده‌ن صوك یگتله‌ر قزلار کیلوب «مبارك بولسون! مبارك بولسون!» دیب ایکیسن‌ده قوتلیلار، بکر ایکنچی بویونی آلوب تانوغا بیره، انی آجوب بوله‌کله‌ر قاراماغا طوتنالار، بوله یانندان ماهروی کورینه قولندا غارمون)

ماهروی — مینی چاقروچی بولماسادا طویدان قالمیم دیب کیلدم، طوی مبارك بولسون! طویدان طوقماقدا قالمی دی... ماهروی قالامی؟ بورنی برله بوز تیشوب طورمش اویوشدرغان ماهروی قالامی؟

راضیه — ئه‌یده رحیم ایت ماهروی!

قزلار — رحیم ایت ماهروی آبزتای.

یگتله‌ر — بویوریگز آبزتای.

ماهروی — ایتمم ایتمم، (اوضرب) دنیادا ایکی تورلی کشی بولا: برسی آلدینا کیلگه‌ن نعمتنی آشی بلمی (تانوغا قاراب) ئه‌نیگ کبك... برسی چاقرلماغان یرگه بارب کرب قارینن طویدرا... (اوزینه کورسه‌ته) مونا یاشله‌ر، کشی قدرله‌گه‌نی کوتوب طورماینچا اوزگزنی اوزگز قدرله‌گز!

یگتله‌ر قزلار — شولای ماهروی آبزتای بیك شولای!

ماهروی — یه موزیقاگز بارمو؟ (اوطرب غارمون اوینارغ طوتنا، بر قز پیانینوغا اوطرا، موزیقا باشلانا. یاشله‌ر همه‌سی پارلانالار، خیرالله نك اورنی بوش طورا، راضیه اوسته‌ل یانندا یالغز قالا... موزیقا اچنده آقرین‌غنا په‌رده توشه.)

اوچنچی پەردە

بر یل وقت اوتکەن. شول اوق اوی. آصراو تەرەزەلەر آلوب یوری. بر تەرەزەنی آلوب:

— مونا نیندی یاقروب کیتدی... یاز بولا باشلاسا کوگل راحتلەنوب کیتە... (قرانوب) ئالله خان مسجدی تیرەسی یاشارا باشلاغان؟!.. بزنگ آولدا قزلار کیندر آغارتا طورغانلاردر... صابان طوینا حاضرلەنە طورغانلاردر... ئەی بویل صابان طوییدا بولماس ایندی... آندا میدانندا کورەشرگە کشیدە قالماغان!.. مالای صالاینیغنا قانفیت پرەننیکگە کورەشدرمەسەڭ. قز کیتوب کیلن کیلمەگەچ. سولگی جیارغادا اورن یوق! چابشدرزغا آط دا بتکەن، بارسن قازناغا آلوب بترگەنلەر... اوچ یل یت!... بو تیلیسی همان صوغشقان بولا! یارطی یرنی بیروب بتردی ایندی (اوزی کیرمان کوین یرلی.)

آق ایدلگە توشەرسگ قولاچ صالب یوزەرسگ
کوکی قچقرغان چاقلاردا نیچك ایتوب توزەرسگ

. . . .

(ایکنچی اوی تەرەزەسندەن ماهروی قچقرا): علیمە! بیك موڭ یرلیسگ برەر یگتنی صوقلاندرماقچی بولامسگ ئلله؟

علیمە— نیندی یگت؟! یگت قالدیمونی؟! آوچتری گە باشقایورطدا ایر دە یوق!...

ماهروی— کون نیندی ماتور!.. قویاش نوری اوینی!..

علیمە— صیبرچق کیلمەگەنمی ماهروی آبصطای؟

ماهروی— یوق ئەلی. ئەلی بیت یل بیك ایرتە... غارمون اویناب جیباربمی، یرلیمسگ؟

علیمه— ئەیدە ئەیتدر... شو لایدا کوکلنی آچماساڭ...

(ماهروی غارمون اوینی، علیمه صوغش کوین یرلی، بولمه یاغندان کریمه کیلوب کره)

کریمه— راضیه قایتمادیمو؟

علیمه— (همان اشلی) یوق ئەلی کریمه آبزتای... اوزمده کوتەم ایندی... اش یوقدان اش طابوب یوری ایندی شوندا... تگی یالاك‌لەرندەن بوشانغاچ آزراق طنوب قالغان ایدی... ایندی طاغی مسلمان لازاریتینه یوررگه طوتندی... شول حالدات بچراغندان نیندی راحت طابا طورغاندر!...

کریمه— آلای دیمه، آلار دا آدم بالاسی، آلار یت اوز اختیاری بله صوغشقا کیتمەگەن... بانودان خط بارمو؟

علیمه— بار ایدی، آطنا صاین آلامز، طوتاشنگ آوری بار دی، اوغل بولسا تیمر قوشامز دیگەنلەر.

ماهروی— تیمر دی؟! ئەهی ئەهی (کوله) مونا طابقانلار اسم؟! تیمر! ایکنچیسی بولسا طومور قوشارلار ایندی.

کریمه— نیك ماتور ایچ، اول یت آقساق تیمر دیگەن بزنگ بر باطر پادشاه بولغان، اول اورسنی بیك قیناغان...

علیمه— (تعجب) یه ماهروی آپا نیك طوقتادڭ؟

ماهروی— حضرت مسجدگه کیله...

کریمه— راضیه قایتقاچدا میگا آیاق برلەن‌گنه شاقا ئەلی علیمه یومشم بار، جمعه!

علیمه— یاری کریمه آبزتای، صاماوارم سونمەگەنمی، قاری کیت ئەلی!..

کریمه— (یراقدان) صاماوارڭ طاشوب بتکەن!..

علیمه— شو لایدر شول! (بر تەرەزەنی کوتەرب جنوب کیته، صحنه بوش طورا، ماهروی‌نگ غارمونی‌غنا ایشتله)

علیمه— اویم صوونوب کیتکه‌ن (ته‌زه‌زه‌ده‌ن باشن طقوب) ئه‌ستری! ئه‌ستری!

طشدان— ئه... ئه.

علیمه— دراوا تاسقای!

استری— ئه؟

علیمه— اوطون کرت، اوطون! (قولین بوطاب کورسه‌ته)

استری— ئه!

علیمه— هیچ بر سوز آکلاتر حال یوق!.. (آوستریالی اسیر اوطون کوته‌رب کره ایده‌نکه تاشلی)

علیمه— قورقندك.

استری— ئه؟

علیمه— (یانینا کیلوب) ئه ئه... تلسز اوچتری...

اسیر— اوچتری، نو اوچتری، نو اوچتری (کوکره‌کینه صوغوب ماجار...

علیمه— اوچتری

اسیر— نو اوچتری، ماجار... (صاقالین کورسه‌توب) صاقال... (قولین کورسه‌توب) ئه‌ل، ئه‌ل...

علیمه— په‌ره‌مه‌چ، بو مسلمانچا بله...

اسیر— (بالطاسن کورسه‌توب) بالطا...

علیمه— ماهروی آبصطای، اوچتری مسلمانچا بله..

ماهروی— چنمی؟ حاضر کرەم.... (ایشکده‌ن غارمونن کوته‌روب کره)

علیمه— توایا صاقال...

اسیر— صاقال...

علیمه— (قولین کورسه‌ته)

اسیر— ئه‌ل، (بالطاسن کورسه‌توب) بالطا

ماهروی— اچتری، کاك توایا ازنای؟

اسیر— نو اوچتری ، ماجار...

ماهروی— ماجار؟ کم صوك اول علیمه ماجار؟

ماهروی— توایا تورك؟

اسیر— نو تورقا (ماهروی‌غا کورسه‌توب) توزقا!.. (علیمه‌گه‌ده) تورقا!

علیمه— ماجار ، ماجار ، شیطان بلدی دی سینگ ماجارگنی!

ماهروی— ئه‌ی ئه‌ی ماجار باشی دیکه‌ن آول بار قازان آرتندا!...

(اسیرگه) твоя баранчук есть ?

(اسیر آکلامی. علیمه قولی بله‌ن کورسه‌توب یغلاغان بولوب آکلاتا. اسیر باشن ئیه)

ماهروی— نیچه؟ (بارماغی بله صاناب) بر ، ایکی ، اوچ...

اسیر— (بارماغی بله) ایکی! (کسه‌سن کورسه‌توب) یوق!

علیمه— ای مایا نیت.

اسیر— (قارانا ، ماهروی‌غا غارمونن کورسه‌توب) اوینا!

(ماهروی اوینی ، اسیر پییانینوغا کورسه‌توب اوینارغا تەوین آکلاتا. پییانینوغا اوطرتالار ، اسیر آردو مارشین اوینی)

علیمه— بو بیت بزنگ تیاتردا اوینی طورغان تورك کوین اوینی...

(اسیر کوله. اوزی همان اوینی)

راضیه— (کیلوب کره) بونون اورامغا طاوشگز ایشتله ، نیندی جنیون یاصادیگز؟ (اسیر طوقتی ، راضیه گه باش ئیه)

علیمه— مونا آبزتاقایم ، بیك اوستا ایتدیرب بزنگ کوینی اوینی ، آندان بزنگ سوزله‌رنی بله... (اسیر کولوب طورا)

راضیه— یاب ته‌ره‌زه‌له‌رگنی اوینگ آران کبك بولغان... ئه‌یده ماهروی چای اچه‌رمز اوز...

ماهروی— مین ئه‌زرگه حاضر ، ئه‌لی موگارغا ایسم کیتوب طورا!

تمام. بزنگچه اوینی.

راضیه— صاماوارگنی کرت! (علیمه ته‌ره‌زه‌له‌رنی یابوب چغا) یه نه‌رسه اوینی صوك؟ (اسیرگه اوینا دیب قولی بله‌ن کورسه‌ته ، اوزی کیمله‌رن صالوب اوطرا ، اسیر طانی تورك مارشین اوینی ، علیمه صاماوار کرته ، راضیه چای صالا ، اسیر همان

اوینی، کریمه کیلوب کره قولینـا ۱۱ یاشلك بر ایر بالا طوتقان)

کریمه— ایسه‌نله‌رمیسز!

راضیه— ئه‌یده! خوش، کریمه آبزتای!

ایر بالا— بو بزم مارش! آردو (موزیقا یانینا بارادا آردو کوین یرلارغا طوتینا، اسیر کولوب کولوب اوینی مالای یرلی)،

آردومز ایتدی یمین، تتره‌دی حاك زمین؛
ملتی ایتدی یمین، آچلدی راه نوین.
سنجاغمز شأنمز، عثمانلی عنوانمز؛
وطن بزم جانمز، فدا اولسون قانمز.

(خاتونلار اوطروب ایسه‌ری کیتوب طکلاب طورالار، اسیر اوینی مالای یرلی. طوقتاغاچ)

راضیه— یاخشی، یاخشی! (اسیرگه چای یاصاب بیره، علیمه آشارغا اچه‌رگه ایلته، اسیر اورنندا آشارغا اچه‌رگه طوتینا)

کریمه— مونا پچه‌ن بازارینا چقفان ایدم، بر مسلمان صالداتی شول بالانی آلوچی یوقمو، تورك بالاسی، اوزم بله برگه آلوب قایتدم دیب قچقرب یوری، «بر اوغلم آلیم» دیدم، کوکلمده‌ن راضیه سینی اویلادم، مونا تله‌سه‌ك سیکا بر اوغل.

راضیه— کیل بالام، اسمك کم؟

بالا— شوکت.

راضیه— آتاك بارمو؟ (بالا آکلامی)

راضیه— آناك بارمو؟

بالا— آنام، ئه‌وه‌ت خانم افندی، آنام واردی، قازاق کلدی، أولدردی، بابام قاچدی... کتدی...

کریمه— کوب سوزن آکلاب بولا.

راضیه— اوطر! (بالا اوطرا، چای بیره‌له‌ر)

راضیه— سین نیچه یاشده!

بالا— قاچ یاشده؟ اون برده

علیمه— تمام بزنکچه سویلی!

راضیه — بزنکچه سویله‌ی بر خلق بیت! آغاڭ بارمو؟

شوکت — آغا واردی، حلیم آغا دیبورله‌ردی ئه‌رمه‌نی کلدی، کسدی... جامع واردی... قازاق کلدی، یاقدی...

کریمه — اوزی بیك اوستا سویلی، سویله‌سون ئه‌لی! یه اوغلم سویله نی بولدی.

شوکت — نه اولدی؟.. دیبورسڭ. قش دی... بایرام اولدی... داوول چالندی. آردو مارشین سویله‌ب عسکر کلدی... کویده ده کون اولدی. چوق چوق شکرلمه واردی. جامعه کیتدك، مناره‌یه قرمزی بایراق آصلمش. امام افندی دعأ ایتدی... پاشا کلدی... بم بیاض آطه بینمش... قلچی آلتون... اوغللاره پادشاه بزه سلام سوبله‌دی دیدی دم پادشاهم چوق یاشا دیه باغردیلار. هپسینه تفك ویردی! قومشی حمید تفك آلدی. میوه‌جی احمد ده تفك آلدی. بابامه دا بر تفك ویردی. بکا ده ویر دیدم، دها کوجکسڭ جوجغم دیدی... صوكرا چوق چوق عسکر کلدی، کچدی... کلدی کچدی.... بزم اویمزه ده ضابط‌لار مسافر اولدی... آنام پیلاو یاپدی... ات قووردی، یوغورت ویردی. بیوك بر دوکون اولدی... صوكرا... داغلاره چقدیلار... ایرکنده‌ن تفك پاطلامایه باشلادی آنام بم بیاض کیسلمشدی،... اوغلم اوده اول، محاربه وار قازاق کلیبور دیدی... طوپ پاطلادی تفك پاطلادی باغرمایه باشلادیلار... بزم کویمزه قازاق کلدی... بابام تفك آلدی داغه کتدی بز قالدق... دون اویومادق... صباح بتون چوجوقلار قادینلار جامعه طوپلاندی... قازاق کلدی... ئه‌رمه‌نی کلدی... تفك پاطلادی... آنام باغردی.... لااله الاالله دیه اوقودی... تفك یرینه تفك پاطلادی. جامع توتون اولدی، بن ده یره دوشدم... آنامی... بولدم اولده یره دوشمش قانه بوغلمش... کوچوك همشیره‌م قان اچنده... آنام شوکت دیدی. بنی ئه‌لیله باصدی... الله الله دیدی... صوسدی. دها ئه‌رمه‌نیلر کلدی... دها تفك پاطلادی... دها توتون... قومشی جامعه

حانم ده امام افندی قاریسی اسما حانم ده بکر کلینی فطریه حانم ده هپسی أولمش‌دی، جامع صووقدی بنی روس قازاقی آلدی کیتدی... اوزاقه کیتدك... کیتدك... حسته حانه‌یه توشدم... علی اسمنده بری وارمش بنی آلدی او دا مجروحدی أولدی. ئه‌لسز حمید ه براقدی... او دا کتدی بنی داها باشقا برسینه ویردی. صوكرا فاتح اسمنده برسیله شمندوفره مندك چوق صووقدی، کیتدك کیتدك، اوبودق. بورایه کلدك. بوراسی تورك شهری ایمش. جامعلار وار بنم بابام، حانم افندی، چابوق کله‌چه کمی؟

راضیه— کیله‌چه‌ك کیله‌چه‌ك

شوکت— بن مکتبه کیرورم صوكره ظابط اولورم. صوكره پاشا اولورم بم بیاض آطه بینه‌رم...

خاتونلار— میسکین یتیم!

کریمه— شو لای...

راضیه— که‌زیته‌لەر بیك کوب بالا یتیم قالدی دیب یازغانلار ایدی، شو لارنگ برسی ایندی... یاری بزده طورسن، ایده‌ش بولور... (بالاغا) اوغلم اوقی بله‌مسک؟...

(آوستری چنایاغن شلطرن توشه، عدیمه آکارغا طاغی جای یاصاب بیره)

شوکت— بیلیورم...

راضیه— (علیمه‌گه) بار ئه‌لی بر کتاب کیتر! (علیمه کتاب کیتره، شوکت اوقورغا طوتینا): مین مکتبگه بارام، مکتبده سبق اوقیم...

راضیه— یاری، یاری، یه چه‌یگنی اچ ایندی! سین ایندی آتاڭ (کریمه: باباڭ دیین) باباڭ کیلگه‌نچه بزده طوررسک.

شوکت— چای اچوب آشاب طوررمن، بن مکتبه کیده‌رم...

راضیه— مکتبگه ده کیته‌رسک.

کریمه— بو صوغشدا نی قادار خلق ئه‌ره‌م بولدی، ئه‌لی الله‌غا شکر صوغشلار براق بولدی دیگز!... (ایشك قاغالار)

علیمه— چغام، چغام. (چغوب کیته. بر آزدان بر خط برنیچه گەزیته کوتەرب کره)

علیمه— بوچته!

راضیه— بانو لاردانذر (آچوب اوقورغا طونا، تیك طورالار راضیه اوقی)

کریمه— نی بار؟

راضیه— همەمز سلامت، بکرنی صالداتقا چاقرغانلار ایدی قو-
میسیه. ۳ آیغا قالدردی دیگەن... آندا دا صالدات باروب جیتدی...
(شول آرادا بولمه یغندان طاوش چغا، شاکره، فاتح یغلاشوب کموب کرەلەر قوللارندا خط)

بالالار— ئەبی ئەبی، ئەتی اولگەن. ئەتی صوغشدا اولگەن، ئەتی
اولگەن، ئەتیم بەغرم اولگەن. (هەمەسی آیاق اوره سیکرب طورا، اسیرده طورا، قاتوب طورالار)

کریمه— یوق بەبکەم، یوق سوز، ئەتیك اولەمی صوڭ؟!...

شاکره— اولگەن، اولگەن، مونا خطی، ای الله ای الله، ئەلگەری
ئەنی اولدی، ئەنیسز قالدق... ایندی ئەتی اولدی... یتیم قالدق،
(اوکرب یغلیلار. راضیه خطنی آلوب اوقورغا قورقوب قتوب طورا)

کریمه— اوقو ایندی!

راضیه— (یاش اچنده) سز که عزتلو بالالارغا بر که اسپاص اویەزی
زمان وولستی قارغا آولینگ احمدجان محمدجان‌دان بیك کوب
سلام. وکنه معلوم ایتەمن سزنگ آتاگز خیرالله حسام‌الدین اوغلی
فخرالدینف صالدات تریتووا استریلقوواغا پاواویلیچستوا تساریسویچا پولقا
فیوزالنگ ایکنچی کوتده بولغان صوغشدا آوستریا فرونتندا قاتی
جراحتلەنوب ایکنچی کوتی بالنیتسده جانن تسلیم ایتدی... وصیتی بوینچا
اش ایتەرکه قوشدی، الله تعالی رحمتنده قیلسون. مونی یازغوچی احمد
جان محمدجان اوغلی دیب بلەسزلەر، ایسەن صاو قایتسا ایدی دیب دعا
قیلاسزلار... (هەمەسی یغلی)

کریمه— (قولن کوتەرب) اناالله واناالیه راجعون.

علیمه— (اسیرگەباروب، اوستەلگە صوغوب) سینگ اوچتری لەرڭ اوتر-
گەن! نیك اوتردگز (بالالارغا کورسەتوب) بولار نیشلەر؟...

اسیر— (آبدراب طورا) نیت اوچتری نیت اوچتی... ماجار

شوکت— (فاتحنك یانینا باروب) بنمده آناه اولدی، همشیره اولدی... آغلاما! مکتبه برابر کیده‌رز... ضابط اولورسک.

کریمه— (طوروب بالالارنی آلوب چقوب کیته) یوق درست توکل اوغلم، درست توکل! بو یوق خبر کنه، کم بله... بیت آندی یا کلش خطلار بولا... (یغلی یغلی کیته‌لر، ماهروی غارمونن یاشرب کنه آلوب حقا، اسیرده آورنغا یوغالا... راضیه شوکت قالالار، راضیه اوکروب یغلارغا طوتنا)

راضیه— ئه‌ی میسکین! ئه‌ی میسکین! کوز آلدمدا باصوب طوزا میسکین! مونا شوندا اوطروب بیت چه‌ی اچدی. خوش صاو بولگز مینمده بالالارغا کوز قولاق بولگز دیدی... ئه‌لی دی طورمشنگ ته‌می بتدی‌ده... آرتق آرتندان‌دا یورمه‌دم... کیته‌م... یاخود چقام ایندی... دی... اوزی یاشینه طغلغان... خوشگز... بحیل بولگز... تگی کوتنی تگیله‌ی بولماسا، بلکه بوکون بولای بولماس ایدی دی... طوغری، طوغری اول کوتنی اول آلای بولماسا بوکون اول بولای بولماس ایدی... اول ئالله قایدا جبتده اودس آراسندا آواوب یتماس ایدی... تگی کوتنی آلای بولماسا بوکونگی کونده اول یسیزسز جان بیروب، جنازه‌سز تهلیلسز کفنسز اودس مزارلغندا اوله کسه کبك طاشلانماس ایدی... بحیل بول خیرالله آبزی بحیل بول!... بحیل بول! مین عیبلی... مین سینی بالام اوچون قربان ایتدم... سینی کنه توگل اوزمنی ده... اوزمنی ده قربان ایتدم... بحیل بول! رنجوب یاتما! بحیل بول! ... آندا اولسه‌ڭ، سین آندا قان اچنده بوغلوب، بالالارگنی کورزکه تیلمروب اولسه‌ڭ مین موندا... یالغزلقدا یتیملکده... بوو لام... یالغزلقدان... یوره‌کم طوگوب اوشوب قایا بارزغا یر طابالمیم... باشمنی قایا قویارغا یر بولا آلمیم... آنگ کوگل طنچلغی اوچون سینی، اوزمنی، ایکیمزنگ‌ده کیله‌چه‌کمزنی، بلکه اوی طوامی ماتور بالالارنی، فدا ایتکه‌ن قزم حاضر یوق... اول

كيتدى... كيتدى... قريمغا كيتدى... اوزى اوچون آناسينگ نيندى قربانلار ياصاغانن باشيناداكرتوب چغارماينچا كيتدى... اوزينگ طورمشى بله مەش بولوب كيتدى... ئەنى يالغز قالا... ئەنى يتيم قالا... ئەنى صاق قالا ديب بلكه، باشينادا كرتوب چغارمادى... اوزينگ محبتى بله اسروب... مينىدە اونوتدى... يالغزلغمنىدا كورمەدى... كوره آلمادى... رنجميم... والله رنجميم... راحت طور قزم، راحت ياشا قزم... صنقلق كورمه!.. كيتكەندە اوزاتقاندا كوگل اوچون گنەدە ئەنى ئەيدە بزنلك بله ديگەن بركنه سوز ده ئەيتمەدى... كوگل اوچون گنه بولسادا ئەيتمەدى...

شوكت— خانم افندى آغلاما! خانم افندى آغلاما!...

راضيه— يوق بالام يوق ئيچ! بتدى... كيل موندا... (شوكتنى سويوب) مونا موندا بر يتيم، تگندە ايكى يتيم، شول يتيم بالالار آراسندا بر يتيم قارچق بر اورن طابار ئەلى! شول يتيملەر آراسندا بر يتيم يلى بولور ئەلى! سز بختليلەر راحتگزدە بولگز! سويگز، سويلگز، ياشاگز!... بز اوكسزلەر يتيملەر، يازمشنگ اوكى بالالارى قايغريق، يغليق، كويليك... (شوكتكه) اوغلم، طهارت توزى بلەمسك؟...

شوكت— بيليورم!

راضيه— (باشندان صيپاپ) بار طهارت توز، عليمه! عليمه! (عليمه كره)

عليمه— نەرسه؟

راضيه بار كريمه آبزتايغا ئەيت، بالالار بله طهارت توزوب منسونلەر، خيرالله آبزيغا تهليل اوقيمز ديب ئەيتدى ديگن. ماهرويغادا ئەيت! آشگنى كوبرەك صال، بالالار بوكون بزده آشارلار!...

(اوزىدە ضهارتلەنورگه چغا، صحنه بوش طورا... بر آزدان بيتن سورته سورته راضيه كره، آنگ آرتندان شوكت كره)

شوكت— بزم كويده جامع طرفندا چشمه واردى، چوق طاتلو صولى ايدى!... رمضاندا باباملە قنديل بايراميندە كيدەردك آنام ملااتاه

یارپاردی... قایماق ویردی... سحر کلدکده داوول چالور لاردی.

(صزغانقان جنگن جیبه‌ره جیبه‌ره کریمه کباوب کره، قوانلدا تسده‌ی . آراك آرتندا بالالار، بالالار ایکیسی‌ده همان یلاودان طوقتاماغانلار)

راضیه— (باشلارندان صیپاپ) کیلگز بالالار!

(ماهرو‌ی‌دا کره، نمازلقلار جه‌یه‌له‌ر، همه‌سی ایده‌نکه تزبلوب اوطلالار)

راضیه— یه‌گز بالالار، ئه‌تیگزنگ روحینا برتهلیل اوقیق، اول ایسه‌ن بولسا تیز قایتسون دیب، اه‌لگه‌ن بولسا اوزنی اوجماحدا بولسون دیب دعا قیلیق! (بالالار طاغی قچقرب یغلیلار)

کریمه— (قچقرب) لااله الاالله... (همه‌سی آوز اچنده‌ن ئه‌یته‌له‌ر... بر آزدان صوڭ): اوشبو اوقوغان تهلیلله‌ر گزنگ ثوابن مرحوم خیرالله حسام‌الدین اوغلینگ روحینا باغشلادگزمو؟ (همه‌سی قچقرب یغلی)

کریمه— باغشلادگزمو؟ (بارسی‌دا یاش اچنده‌ن باغشلادق، دیه‌ر، باردا قول کوته‌ره‌له‌ر... بر آزدان علیمه چاپوب کره، بولارنی کورمه‌ینچه):

علیمه— (قاتی طاوش بله) آبزتای، تگی قهر پادشاه‌نی توشرگه‌نله‌ر دی... مسلمانغا جیگللك بولادر دی... بوتون خلق میدانغا جیلغان! تیزره‌ك! (همه‌سی تیزگنه یوراه‌رن سورت طورالار... باردا آیدراودا... راضیه ته‌رزه‌نی آچا، اورامدان «یاشاسون حریت!» دیگه‌ن طاوشلار ایشتله)

کریمه— آلای بولسا سوئنش‌دا بتدی... ایسه‌ن صاو بولغانلار همه‌سی ایلینه قایتر...

فاتح— بزنگ ئه‌تی‌گنه قایتماس! بزنگ ئه‌تی‌گنه قایتماس!..

شاکره— لغنت توشکه‌ن اوزی‌ده دومکدی، ئه‌تینی‌گنه اوترتدی...

شوکت— بنم‌ده بابام کله‌جك! کویه کیده‌جه‌گم، مکتبه کیده‌جه‌گم، ضابط اولاچاغم!...

(اسیر کیلوب کره، آوزی یرلغان. اوزینه کورسه‌توب): ماجار! (بالالارغا کورسه‌توب) ماجار! ماجار!...

راضیه— ئه‌یده‌گز همه‌گز!... (اوستله‌رینه کیه‌له‌ر، اورامدان زور طاوشلار ایشتله.)

یاشاسین حریت! یاشاسین ملت! (شول طاوشلار اچنده پرده توشه.)

دورتنچی پەردە

شول اوق أوی. بر یلدان صوڭ... پەردە [illegible] بوش. برآزدان [illegible] دوقتور کلثوم آنگ آرتندان راضیه چغا. راضیه بشی [illegible] بیەگەن. اوستینە رور بر شەل صالغان. یابنقان، قارتایغان، یوتکره.

کلثوم— بر نەرسە یوق آبزتای، [illegible] آلدرغانسز، بر ایکی کون طشقا چقماگز ایندی.

راضیه— نیچك چقمیسڭ... بردەنبر [illegible] ایندی ایکی آی بولا بر خبر یوق، کوگل طنمی شول!...

کلثوم— بر نەرسە دە یوقدر، منه خطیدا [illegible] خبری‌دەبولور...

راضیه— (یوتکرب) آوزگە بالدە مای. ئەلی [illegible] بوتون کەزیته شول قریمداغی بالشاویك صوغشی بلەن طولغان. [illegible] حضرت کبك مفتی‌نی قلیچ بلەن طوراب دیگگزکە طاشلاغاچ. [illegible] نیشلە‌گەندر ایندی؟...

کلثوم— یوق، برنی‌دە یوقدر... ئەنە شول داروینی [illegible] بر، کیچ بر اچ... لکن قارا آبزتای صووق تیدرمە!...

راضیه— ئلگەری مەتروشکە قایناتوب آق بال [illegible] قول بلە آلغان کبك بولا ایدی، حاضر بالی قایدا! دا مەتروشکەسی قایدا؟!...

کلثوم— کوگلگ نی تلەسە شونی آشا، نی تلەسە شونی [illegible] لکن صاق بول، صووق تیدرمە... برآز أوشەنوب کیتکەنسڭ [illegible] کوبرەك قایغردڭ آخریسی؟

راضیه— شولای بولدی شول... مینم یازمشم شوندی بولدی... آرتقا ئەیلەنوب قاراسام، بر شادلقلی کون یوق! مین طوینی‌دا یغلاب ایتدم، جنازەنی‌دا یغلاب کوتەردم...

گلثوم— مونا ایندی طنچلاب طوررسگ. یاراخود توشکه‌چ یلن ماتور ایتدیرب اوفا تیره‌سینه قمزغا باررسگ، آزراق هوا آلشدیررغا کیره‌ك آبزتای!

راضیه— شولایدر شول! قریمدان نیندی خبر بولا بیت، مین بیت طول طورمشنی طاتیغان. آلای بولای کیه‌ونی اوترمه‌سونله‌رده قزمدا اوزم کبك بولماسون دیب شیکله‌نه‌م...

گلثوم— یوق، بر نی یوق، خوش آبزتای.

راضیه— خوش، آلای بولسا زغفران بله آیت‌الکرسی یازدرب اچه‌رگه یاریمی؟

گلثوم— (چنا چنا) بیك یاری، بیك یاری، خوش.

راضیه— (آقرن‌غنا یوری، ته‌ره‌زه‌گه بارا) مونا شوندان حاضر قزم کیلوب کرر کبك بولا... یراق بیرنگ شونسی آور شول!.. شوکت اوغلم سین آندامی؟...

(شوکت تگی بولمه‌دن موندا موندا دیب قچقرادا برآزدان کیلوب چغا)

شوکت— یوموشگ بارمی؟

راضیه— یوق یوموشم یوق، ئه‌لی یالغز کبك بولوب کیتدم ده چاقردم... (باشندان صیپاپ) سبق اوقیمسگ؟

شوکت— ئیبو، ایرته‌گه بز مکتبده نوزکیچه بریمز، سین بارام سگ خانم؟

راضیه— یوق اوغلم، کورمیسگمو آوراب طورام... ئه‌نه قزمدان دا خبر یوق!... آندا دا قریمدا بیك کوب مسلمانتی اورس کیسکه‌ن دی، قورقوب طورام.. سزده‌گی کبك کیسکه‌ن، صویغان، طوراغان دی... (طاغی سویوب) بار اوغلم اوقو سبقگنی!... کیچ بله مینم قزم بله کیه‌و سلامت بولسون دیب دعا قیل، جه‌مه!؟...

شوکت— جه! (راضیه کوزن سورته، اوزی یوتکره، شوکت یوغالا...)

راضیه— (یالغز) ئه‌للّه‌نی کوکلده طنچلق بتدی!... بو دیم

خیرالله آبزی کوگلندەن رنجوب أولدی می ایکەن ئلله دیم... شول اولگندەن بیرلی بوتونلەی دردم قاچدی... ئلله نیندی بر پریمو شیطانمو، دشمانمو باصار کبك... کل قورقوب طورام... شوکت!..

شوکت— (تگی بولمەدەن) نەرسە خانم؟

راضیه— سزنگ خلفەلەر موندا دا بالشاویك مسلمانتی کیسەر دیب سویلەمیلەرمو؟

شوکت— یوق خانم، یوق!

راضیه— یوق دیگن، یوق بولسون!... قریمدا دا بولماغان بولسا بیك شدب بولا ایدی ئه!؟ (علیمه کیلوب کرە، اوستی باشی تیشنمەگەن)

علیمه— نیك قاراگنیدا اوطراسگ آبزتای؟

راضیه— قاراگنی توشدیمینی؟ مین بلمەدم ده!... (علیمه اوط قابزا)

راضیه— مونا کوگللی بولوب کیتدی!...

علیمه— (جنتکلەب قاراب) دو قتور حاضر کیلەم دیگەن ایدی کیلدیمو؟

راضیه— کیلدی... یه نی بولدی؟...

علیمه— نی بولدی... بولارنگ بیت جەبەلە یاغی یوق! آندا بارساڭ تگندەن کاغدکیتر دی... موندا بارساڭ آندان دی... یوری طورعاچ سین شوراغا بار دیدیلەر... شوراسینه کیتدم... ایندی خلق ایندی، خلق!.. بزنگ طوتاش وقتندا بزگه یوری طورغان بوتون یاش جیلکەنچك آندا ایکەن!... ئەلی تگی صوچی کمالنگ اوغلیدا آندا شورا بولغان بولوب اوطرا... باردم... آبزتای دیدم طوتاشنگ خبرن بلە آنماینچا بیك بورچلا... کونده تیلیغرام جیبەرەمز، برسینه ده جواب یوق: خبر بلشوب بیر دیدم. الوغلانوب قنا یاری قارارمز دی، حضرتلەر کبك اوطرغان!... قارار بز توگل جواب آلدا بیر! آتاگنی آبزتای بیك کوب آشاتدی اونوتدگمونی دیدم. سوندان تگی طوتاش وقتدا یوری طورغان احمد کیاوب چقدی. نیشلەب یوزیسگ علیمه دی... نیشلەب یوریه ئالکەری طوتاش وقتدا کونده کیاوب صیلانا ایدیگز، ...

قویا قویا قوللارم یاریلوب بته ایدی ، ایندی‌ئزیکز یوق دیدم مونا آبزتای بیلک بورچلا ، طوتاشدان ایکی آیدان بیرلی خبر یوق ، تیلیغرامغاداجواب یوق ، شوکاردان جواب آلوب بیر دیدم... آلای ایکه‌ن درست ، درست دیدی‌ده کیتدی... طاغی برسن آلوب کیلدی. سویله‌شدیله‌رده مین دی ایرته‌که طوغری چبق بله‌ن سویله‌شرمن دی. طوغری بله‌ن سویله‌ر-سکمو ، که‌کری بله‌نمو بزگه خبرگنه بیر دیدم... یاری یاری ایرته‌که اوزم خبر ایته‌رمن دیدی... شوندان سین ایسانمو دیب صورادی. ایسه‌ن‌ده بیلک بورچلا دیدم... اوزم کررمن اوزم خبر ایته‌رمن دیدی...

راضیه— بلکه بره‌ر خبرکیلمه‌سمی ؟... کوکنم بیلک قورقا علیمه!..

علیمه— سینگ کوکلک قورقماغان وقتی بولمادی ایندی!.. سین طویدان‌دا قورقاسک ، جنازه‌دان‌دا قورقاسک... سین قورقوب طوغان ایندی...

راضیه— هر وقت کوکل قورقووم طوغری چقدی شول!...

علیمه— چقدی دی چقمیمو صوڭ ؟!... دارو آلورغا قوشمادیمو ؟

راضیه— یوق شول بارلارنی‌غنا اچه‌رگه قوشدی...

علیمه— آندان تگی بزنگ اچترینی کوردم یاخشی آطقا منگه‌ن افیچه‌ر کبک کیینگه‌ن اوزی کوله. مین دی بالشاویک بولدم دی... قهرگنه ایکه‌ن!.. قایتوب جیتکه‌نده ئه‌لی اورامدا آقصاق شاکرله‌رنگ آصراوینا اوچرادم ، قایاباراسک مرفوعه دیدم. مین بیت دی کیه‌وگه چقدم دی... کمگه دیدم . اچتری‌گه دی... صوڭ اول مسلمانمو دیدم... توکل دی... مسلمان بولماغاچ یارامی لاسا دیدم... حاضر یاری ، یاکی زاقون چقغان دی... ایسم‌کیتدی آبزتای!...

راضیه— استغفرالله ، استغفرالله!..

علیمه (چفابا شلاب) آخرزمان ایندی ، ساماوار قوییمو ؟

راضیه قوی اچه‌رمز... چه‌یگه بره‌ر کشی چاقرمیسکمو ؟

علیمه— کمنی ؟

راضیه— یوق ئەلی تگیاەی ئەیتەم، چیت کشی بلەن قایغو اونوتلور ایدی دیم، (علیمه چقوب کیته، راضیه یالغز قالا، برآزدان)

راضیه— شوکت! سین آندامی؟

شوکت— (تگی بولمەدەن) موندا خانم!..

راضیه— سین سبقلارڭ بتکەچ میگا تەریلکه یازدیررغا باررسگ جەمە؟!...

شوکت— یاری، یاری...

راضیه— (تەرەزەگە باریب قاراب) طاغی کون اوتدی، طاغی کیچ بولدی ...طاغی خبر کیلمەدی... (قالترانا... اوزون‌غنا یوکرەدە اوستەل یانیا اوطرا) اول ایندی ایسەن صاو بولسالار اوزلەری‌دە بر خطمی تیلیغرامی جیبەرمەی بولماسلار ایدی... اوترکەنلەردر شول!... شوکت سزدە مسلمانلارنی اوترکەندە تیلیغرام بار ایدیمو؟...

شوکت— آگلامادم خانم...

راضیه— شولایدر شول... اوقو سبقگنی اوقو! اللّٰهغا طابشردم...
(ایشکنی قاغالار)

راضیه— ئلله ایشك قاقدیلار؟!.. ئلله تیلیغرام کیلدیمو؟... (طاغی قاغالار)

راضیه— علیمه! علیمه ایشك شاقیلار، تیلیغرام کیلدی بولورغا کیرەك آچ ئەلی!.. (علیمه صزغەنغان جیگن توشره توشره اوتب کیته)

راضیه— خیرلی خبرگنه بولا کورسون!... (ایشك آچلا، صالدات کیینده برکشی کیلوب کره، علیمه آرتندا باصوب طرا)

راضیه— یه نی؟ نی کیرەك؟

کشی— (عثمانلی‌تورك شیوەسی بەنزەك سویلی) خانم افندی عیب ایتمه، سزدە بر تورك بالاسی یوقمو؟ (تگی بولمەدەن شوکت قچقرا): بابام! بابام!.. (چابوب چقوب آتاسینگ موینینا آصلینا) بابام بابام!...

کشی— اوغلم! اوغلم!... (بیك اوزاق قوچقلاشوب طورالار)

راضیه ـ مونا بختلی کشیلەر قاوشدیلار! مینم قزمدان همان خبر یوق!..

فرید— خانم افندی عفو ایتەسز، اوغلمنی ایکی یل یوغالتقان ایدم...

شوکت— خانم افندی بابام! خانم افندی بابام!...

راضیه— اوزوگز... اوطرگز!..

فرید— تشکر ایدەرم... (اوزوب اوطرا، شوکتنی ایتەگینه اوطرتا) بالامنی تربیەگز اوچون بیك رحمت!...

راضیه— بر نی توکل، بر یتیم مسلمان بالاسی دیب تربیه ایتدم... ئاللەنی قاری آلمادم عیب ایتمەگز!... (علیمەگە) صاماوارگنی کرت! قوناق طوکغاندر...

علیمه— حاضر، حاضر...

راضیه— (فریدگە) اسمگز نیچك قوناق؟...

فرید— فرید، خانم!...

راضیه— مونا ایسەن صاو کشی بر وقت قاوشا... مینم ئلگەری ایرم أولدی... طول قالدم... قزم بار ایدی، آنی تربیه ایتدم... اول کیەوگە چقدی قریمغا کیتدی... یالغز قالدم... بر کورشمز بار ایدی... یاخشی کورشی ایدی... صالدات بولدی... أولدی... مرحوم بولدی... (یوتکرە) ئەلی ایندی قزمنی یوغالتدم... ایکی آی بولدی خبر یوق... بالشاویك قریمدا مسلمانتی بیك طوراغان دی... اولمەدیلەرمو ایکەن دیب بیك قورقام...

فرید— یوق خانم افندی یوق انشاءالله صاغلاردر...

راضیه— شولای بولسون ایندی!.. (علیمه صاماوار کرته، چای صالا)

راضیه— افندی اوستگزنی صالگز! (فرید آبدرابراق ضورا)

فرید— مینم اوست باش بیك شەب توکل خانم، بلەسز بز اسیرلکدە... ایکی یلدان بیرلی روسیەنگ بر اوچندان ایکنچی اوچینا

سوزولدم... ئه‌لی بالشاویك چقغاچ‌ینا قاچدم... عائله‌منی آزله‌رگه دیب قاچدم... سیبریاده ایدم... بوتون شهرده سوزاشا بلشه موندا قادار ایکی آی کیلدم... قازاندا تورك بالالاری کوب دیگه‌چ موندا کیلدم... (کیمن صالا، اوستی باشی بیك سه‌له‌مه..) مین بر آز قولمنی یووار ایدم خانم!..

راضیه— (عیمه‌گه) شوندا‌غنا طاس بله سو بیر! (علیمه قومغان، طاس، صابون بیره، شوکت سولکی طوتوب طورا)

فرید— (قولن یووا یووا) قازاندا ا... که‌ن أزله‌دم... برنیچه یورتقا کیتدم... مینم اوغلم اولمادی... (...) اول موندا ایکه‌ن!..

(علیمه چای یاصی، فرید اوطرا)

راضیه— آشاگز، آریغانسز!.. جه‌یکه ایبه‌له‌نه‌دیگزمو ایندی؟..

فرید— ایندی همه‌سینه ایله‌شدم.

راضیه— تاتارچا بیك یاخشی سویلیسز!

فرید— لاگیرده تاتار که‌زیته‌له‌ری گنه اوقوب طوردق... (فرید آشی اچه‌باشلی) اوغلم زورایغان... بیك یاخشی تربیه ایتکه‌نسز خانم رحمت... (اوزی زور قبوب آشی) ئه‌لی مینم بوگون آشاغانم یوق ایدی... عیب ایتمه‌گز خانم!..

راضیه— بیك آشاگز بیك... علیمه بره‌ر قاینار نه‌رسه‌ڭ یوقمو؟

علیمه— حاضر آش اولگره!

فرید— مشقتله‌نمه‌گز! مشقتاه‌نمه‌گز! بز آچلی طوقلی طوززنا اوبره‌نگه‌ن...

شوکت— بابام صاقالگ یوقدی...

فرید— ایشته اوسدی، اوسدی اوغلم!.. اختیار اولدم...(راضیه‌غه) ایندی اوغلمنی طابدم... خاتونمنی طابارغاغنا قالدی... اول قیدا سوریله طورغاندر... مسکین قادین!..

شوکت— آنامنی بابام؟... آنام أولدی... آنامی أولدردیله‌ر بابام!..

فرید — (قوب کیتوب) اولدردیلەر؟... اولدردیلەر... کملەر اولدر-
دیلەر؟... یوق اولدرمەدیلەر... مین آلارنک سعادتلەری اوچون ایکی
سنه محاربه یاپدم... یوق...

شوکت — قازاق کلدی .. ارمەنی کلدی .. تقلر یغلادی... جمع
توتونله طولدی... آنام یره دوشدی... قانه بوغلدی... شوکت دیدی...
المی صقدی... الله دیدی... اولدی... اولدی بابام... (یغلارغا طوتنا)

فرید — (سیکرب طوروب باشن طوتوب) طانی نیلەر کورەچەکم بار
ایکەن؟.. (یغلی...)

راضیه — (بر آزدان فرید یانینا کیلوب) صبر ایت افندی!.. تقدیر شو-
لای‌در... اورنی اوجماحده بولسون!
اورنی اوجماحده بولسون!

فرید — (کوزن سورتوب) خانم افندی، کوکللی اولوب عسکرگه
کیتدم، طوقز ای دائما محاربەده اولدم... دورت دفعه یارالاندم...
اجلک یانده طوردم... یوزمی بر مرتبه چتمادم... بو حسرتنی کوررمن
دیب اویلاماغان ایدم... اه زاهدم، مسکین زاهدم!.. یره دوشدی...
قانه بوغلدی... الله دیدی... جان تسلیم ایتدی... بزده محاربه یاپدق...
لکن کلیسه‌گه کیدوب‌ده قادینلارنی صویسادق... (یغلی)

راضیه — (چاینی بیرب) اچ افندی! بر آز کوکلک باصلور!...

فرید — (برەر یوطادا) خانم افندی عفو ایت... چاینکده تەمی
بتدی... طورمشنکدا تەمی طاتی قاچدی... محاربەدەن صونگ عائلەم بله
برگه یاشارگه دیب امید ایته ایدم... (تیك طورا، شوکت‌ده کوزن سورته)
(اوزون‌غنا پاوزا)

فرید — نوریه نه اولدی؟...

شوکت — نوریه آنامک ئەلنده ایدی... ئەلنده ایدی...

فرید — صوگرا نه اولدی؟...

شوکت — داها قازاق کلدی... داها ئەرمەنی کلدی... داها تفك

یاطلادی... توزیه ده قانه بوغلدی... توتون بتدی... بن آنامنی اویدم... نوزیه‌یی آلاچقده... بوز کبی صووقدی او بابام صووقدی... قازاق کلدی... بنی آلدی کیتدی... (فرید تشله‌رن شقرداتا).

فرید — مین شول خبرله‌رنی ایشته اوچون آولدان آولغا ایکی آی جه‌یه‌و کیله‌مونی؟... نی اوچون جراحت اوستینه جراحت آچاسک... (آیق اوستنده قالتراپ، قالتراپ یغلی)

راضیه — (طوروب یه‌نینا باروب) افندی. افندی صبر ایت، یازمش شولای بولغاندر... سین کوزه‌سینی بشقالار کورمه‌س یت!... مونا الحمدلله آلماکبك اوغلگ بار! اوزنگ ئه‌لی یاش... یاکادان اویا قورر-سک!... یاکادان طورمش باشلارسک، مونا طهارت آلدا خاتونگ روحینا بر هول نمازی اوقو!..

فرید — دوغرو خانم... دوغرو... (شوکت‌که) اوغلم صو وارمی؟

علیمه — بار... بار... (فرید بله شوکت چغوب کیته‌لر).

راضیه — علیمه! کیه‌وئنگ ایسکی کیمله‌ری بار ایدی، شونگ برسین کرت ئه‌لی، اوستی باشی بیب بتکه‌ن بره‌ز کوله‌ك اشتانندا بیر!.. (علیمه چغوب کیته)

راضیه — بو دنیا!... شادلنی‌دا قایغوسی‌دا بر که یوری!.. قزمدان همان خبر یوق! (علیمه کیمله‌ر کوته‌رب کره)

علیمه — شولارمو؟

راضیه — شولار، شولار...

علیمه — شوکت، شوکت!.. (شوکت براقدان، نه‌رسه؟)

علیمه — موندا کر ئه‌لی... (شوکت کره)

راضیه — آتاکا شول کیمله‌رنی بیر کیسون! (شوکت توته‌رب آلوب چغوب کیته. علیمه ده چغا)

راضیه — (یالغز، ایردزه‌که بدرب قری) ...طش قارا‌کغی!.. امیدسز... قزمدان خبر یوق... طوغری‌سی حتی باه‌نده خبر یوق... که‌کریمی

بله‌زده يوق... الله‌غا طابشردم... (باشقا كيمله‌رده‌ن فريد شوكت كيروب كرده‌ر)

راضيه — مونا شو‌لای! بيك هيبت بولغان!..(نمازاق بيرب)مونا قبله‌مز شوندا! (فريد نمازلقغا تزله‌نوب اوطرا).

راضيه — (شوكت گه) آتاڭ يانينا تزله‌ن! اول دعا قلور، بز آمين ديبورمز!. (همه‌سي قول كوته‌ره راضيه يوتكره، سيره‌ك سيره‌ك گه آمين... آمين دی... عليمه چای اورنن آلوب آش اورنی حاضرلی... دعا قيلالار)

راضيه — مونا شو‌لای. قرآن اوقوغاچ كوڭل طنچلاب كيته اول!.. ئه‌نه شوكت آتاسن كوروب نيچك سويندی!..

فريد — رحمت خانم سز گه... بالاما دا آنا بولغانسز... اوزيمه ده آنا بولديڭز...

راضيه — مين طول خاتون بولوب عمر ايتدم... قايغوڭك آچيسن بلهم... بولمدان نی كياسه شونی اشله‌ر گه حاضر!.. سز يت بزنك راحتمز اوچون ديب قان توككه‌نسز... بزنك طنچلق اوچون ديب ايالگزده‌ن كونگزده‌ن جيتده بولغانسز... الله اجرين بيرسن!..

عليمه — (آش آلوب كره) اوطورشگز!

راضيه — يه گر افندی اوطرگز! (اوطرالار) بو آشقا دا خبر بولمادی!.. (سيسكه‌نب كيتكه‌ن كبك بولا)

عليمه — نه‌رسه بار؟

راضيه — قابقا توبينه چانا طوقتاغان كبك بولدی... بار ئه‌لی قارا ئه‌لی...

عليمه — سينگ كوزگه كورينه، قو‌لاغكا ايشتله باشلادی‌ يندی... (راضيه ته‌رمزه‌گه باروب قاری)

راضيه — برنه‌رسه كورنمی... كوزگه تورتسه‌ڭ كورنمه‌س!..

عليمه بار ئه‌لی چق ئه‌لی!..

عليمه — يوقلا... بر نه‌رسه يوق...

فريد — مين چقيم...

راضیه — یوق، یوق... (علیمه‌جغا باشی، ایشکنی آچوغا ایشکده‌ن آیاق طاوشی ایشتله، علیمه ایشکنی آچوب جیبه‌ره. صالدات شینیلده‌ن قولینا بالاسن کوته‌رگه‌ن بانو کیدوب ره... کروی بله آناسینگ موینینا یارب آصلینا)

بانو — ئه‌نیم به‌غرم، رنجتدم اوزگنی... ئه‌نیم به‌غرم رنجتدم... ئه‌نیم به‌غرم بحیل بول! والله سینی رنجته‌م دیب اویلامادم... (قچقرب یغلی، ایکیسی ده یغیلار، صوکرا آیریلالار. بانو فریدلی ده شوکتنی ده کورمی. ایکیسی ایکی یاقدا یغلاب طورالار).

راضیه — کورسه‌ت اوغلمنی! (بانو کیترب آناسیا کورسه‌ته)

بانو — بیك طوکدی... ایندی آورماسا یارار ایدی...

راضیه — (بلانی آلوب) اوغلم!... (طاغی تلله ‌ه‌رسه ئه‌یترگه تلی... ئه‌یته آلمی... آخردان؛) کا - ی - ی - یه‌و قایا؟... قایا اول قزم؟...

بانو — ئه‌یتمه ئه‌نی، ئه‌یتمه ئه‌نی... آطدیلار... یانمدان آلوب چقدیلاردا دیوار بوبینا کیتردیله‌رده آطدیلار... چغوبدا اولگره آلمادم... (آقرب یغلی)

راضیه — آطدیلار؟ آطدیلار؟ نی دیب آطدیلار؟... (اورنندان قالقا طوتنا طوتنا کوچکه اوطرا، یوتکره)

بانو — (یاش اچنده‌ن) بلمیم ئه‌نی، بلمیم آچما جراحتمنی!... صوغش بولدی... بالشاویك جیکدی... بزنگ عسکر طاوغا قاچدی... بکر مین عسکر توکل دیب کیتمه‌دی... ئه‌یتدم کیتمه‌دی... هر یرده تنتو یاصادیلار... بزگه‌ده کیلدیله‌ر... بر نی طابمادیلار... بکرگه کیین دیدیله‌ر... قایاآلوب باراسزدیده... میلیتسیه‌که دیدی... یاری‌دیدم. شول وقت اوغلم یلارغا طوتندی... شونی طوقتاتا صوکغاراق قالدم. قایا آلوب برالار ایکه‌ن دیب چقدم... ایشکده‌ن چغونا درسط اتکه‌ن طاوش ایشتلدی... دوبر ایتب یغلدی... مین‌ده قوطم چغوب یغلدم... شونه‌دان نی بولدی بلمیم... جنازه‌سینده طور آلمادم... ایکی آطنه صانالوب یاتدم... آندان مونا آیاقغا باصو بله‌ن یالغان صالدات یاسیوزنی بله‌ن مونده حقدم... اوچ آطنا بولدا یونچیدم. قرق تنتدیله‌ر. (مخصوصی...)

ئه‌نیم رنجه‌مه، سینک کوکل صقراولڭ توشدی... یاشلك... باره‌مه...
بوئه‌نی نیچك یالغز طورر ایکه‌ن دیب کوکله‌مده کرتمه‌دی... مونا بکرنی
تنقاپ فنا سینک حالگنی آکلادم... (ایکیسی ده یغلیلار)

فرید— صبر ایتگز خانم... صبر ایتگز!..

بانو— (بوریلوب قاراب) ئه‌نی بو کم؟...

شوکت— بنم بابام. (فرید باشن ئییه...)

بانو— سین کم صوڭ؟

راضیه— بزده طوردی آداشقان بر تورك بالاسی.

راضیه— مینم قزم افندی، بردنبر قزم... کیه‌رن اوترگنله‌ر...

بانو— ئلله قای توشی بکر کبك بولوب کیتدی!..

راضیه— (آورنغا) بین آکارغا کیمه‌ونك کیسمله‌رن کیکزگه‌ن ایدم...

علیمه— یه اوطورگز اینده، آش صووینا!

بانو— بو کونی ده کوزره باز ایده‌ن! ئه‌نی بیزنی کوره‌یچه
أوله‌رمن دیب طوردم...

راضیه— مین‌ده بیك بورچلدم! (اوزی یوتکره)

بانو— (قورقتان طاوش بله) ئه‌نی نیك یوتکره‌سگ؟

راضیه— صووق آلدردم قزم... صووق... یه گز... اوطورشگز!..

(بانو صالدات کیمله‌رن صالوب طاشلی.. اوطرشالار)

راضیه— (فریدکه) مونا حاضر همه‌مز تیگز، همه‌زنگ قایغوسی
برسینکده‌ن برسینکی کیم توکل...

بانو— افندی‌نگ اسمی نیچك؟

فرید— فرید!

بانو— فرید افندی، عزیز اوغلین طابقان، بز عزیزه‌زنی یو-
غالتقانمز!..

فريد — مين‌ده خانم افندى عزيزله‌رمنى يوغالتده... مين‌ده —
گنه خاتونم هم قزم أولترلگه‌نن ايشتدم...

راضيه — موندا قايغوسز كشى مونا شول بالاغنا! (تيه‌رگه كورسه‌تو)
قارانه‌لى قزم كولوب ياتا!

فريد — بزنگ حسرتله‌رمز شولارغا بخت يولى آچسون ايندى!...

راضيه — شولاى، شولاى...

بانو — فريد افندى توركمو؟

فريد — ئيو، ئيو...

بانو — سز برآز قريمچاراق سويليسز!

فريد — تاتارچا برله توركچه قاتشدى... ايشته بويله اولدى.

راضيه — (قالتراب) عليمه طونمنى كيتر ئه‌لى طوكب كيتدم...

بانو — نى بولدى ئه‌نى؟...

راضيه — برنى توكل! (قالتراندا) شولاى مونا طوكب كيته‌م
آندان تيرله‌ته...

بانو — ئه‌نيم به‌غرم... (عليمه طون كيتره، راضيه طون كيه)

راضيه — دارومنى كيتر! (عليمه دارو كيتره، بانو صالوب بيره)

فريد — خانم افندينى دوقتورغا كورسه‌ترگه كيره‌ك!...

راضيه — (قالتراب) بوكونگنه بولدى... دووق آلدرغانسك دى...
يازغا قمزغا بار دى...

بانو — قمزغا بار دى؟... (راضيه يوتكره، آبدراب): قمزغا دى؟

فريد — بر نه‌رسه توكل اوته‌ر كيته‌ر...

بانو — شولايمو فريد افندى؟.. شولاى بولسون!... (ماهروى جا
بوب كره)

ماهروى — نيشله‌ب طوراسز؟ بالشه‌ويك مطروسى كيلگه‌ن دى...
تاتار بالشه‌ويكله‌رى يول كورسه‌تكه‌نله‌ر دى. بزنگ خلق آلالرنى أورد-
گه‌نله‌ر دى... بالشه‌ويك بله صوغش باشلانا دى... شولاى دى... شورا-

دان تەرەزەلەرگزنی قاپلاگز دیب ئەیتوب یوریلەر. تەرەزەلەرنی قاپلا-گز... تەرەزەلەرنگ قاپقاجن قاپلاگز... تیز بولگز... (اوزی یوغالا. باردا قاتوب قالالار)

بانو— اوطدان چقدم... اوطقا کردم...

راضیه— (قالترانب) کوگلم قورقا ایدی... تگندەگی قانما طویما-دیلار ایندی موندا کیلدیلەر... ایندی بزنی کیسەچەکلەر... (هەمەسی قالترانا)

فرید— خانم افندیلەر! (اوزینە کورسەتوب) مین ناموسلی تورك عسکری، ماتم اوچون بو قادار صوغش ایتدم... ماتم اوغورینا عائلەمنی قربان ایتدم... بوگون مین موندا... شول ایکی طول خاتون ایکی یتیم بالانگ صاقلانوی مینم موینمدا... مینم موینمدا ملی بورچم!... قورقما-گز!.. (کیسەسندەن طاباپچاسن چغارە...) تەندە جانم بار وقتدا بو ایشکدەن دشمان آیاق آطای آلمایاجاق...

راضیه— بانو— رحمت فرید افندی رحمت...

شوکت— بابام بن‌دە سنگله!...

بانو— مین دە سزنگ بلە...

راضیه— بارمز دە... بارمز دە برگە.

فرید— هەمەمز برگە... هەمەمز برگە... بو عائلەنگ ناموسن صاقلایاجاقمز... کیلەچەکدە شول یتیملەر راحت یاشاسون اوچون جانمزنی فدا ایتەچکمز (اوعلن اوبە. بانو بالاسن سویە)

راضیه— ایمانلاریگزنی ئەیتگز! (عیمە ایشکلەرنی بیکلی. بالطالار آلوب کیلە. طشدا مدهش شارطلاوی، پولیمت طاوشی قچقرغان بقرغان طاوشلار ایشتلە...)

پەردە توشە

بیشنچی پەردە

شول اوق اوی. دورت بیش آی وقت اوتکەن. اویدە جهاز، تەرەزەلەردە پەردەلەر یوق. ایشك اشوری آتقان. کوزکیەر ساعتلار یوق. بوتون دیوار بوب بوش. بوتون بولمە بوش. پەردە آچلغاندا اورشی بولمەدە طاوشلار ایشتلە. ئەمە یقینی خوبلار کولمەلەری مندەر قوچقلاب خوبلار یاغمدان برنیچە صالدات کیروب کلە. ئەبیرلەرنی اورطاغا ارغتوب برسی:

— کیترکز بارسن دا!.. آورو بولوب یاتقان بولا... بورژوی...

برنیچە قزل صالدات:- تیز آطلا، ئاللە دلطاق توتەسینك تەمن بلەسك کیلەمی؟ آطلا! (دیوارغا طوتنا طورنغنا راضیە چقا. اوزی قالتری. بوکرەیگەن. اوستنیە ایسکرگەن قامزول کیگەن، شەل صالغن. آنك آرتندان بانو چقا.)

قامیسار — (اوطرغان کوینچە راضیەغا) قایا آقچاك ئەیت! (راضیە یوتکرە)

قامیسار — قایا آقچاك (قزل صالداتلار هەمەسی دە طاپانچالارن آچوب طوتقانلار. بر صالدات طاپانچاسن ما ئلاینا طاپا کیتروب): — آقچاك قایا؟

راضیە — یوق... مینم آقچام... مین بر طول خاتون... یوق مینم آقچام...

بر صالدات — یوق! (طاپانچا کیتروب) بورژویقا! مین کورسەترەین یوقنی! (راضیە قالترانا، یغلر یغماسقنا آیاق اوسنندا طورا)

بانو — (آرتندان) اویالکز ایچماسام، بیك باطر بولغان ایکەنسز! اونەرکە یاتقان بر قارچقنی جیگدیگزمو؟.. (آلغاض با چغا باشلاب) اوطرئەنی!

(بر قزل صالدات بانونی قولندان طوتب بەریب جیبەرە)

صالدات - بورژوی، قان اچوچی!... (صالدات طاپانچا وتەسی برلە صوغا، بانو دیوارغا باروب بەریلە... تگی یاقدان طاغی برنیچە صالدات ئەیبرلەر کوەرب کیلەلەر)

قامیسار — آقچاك قایا؟

راضیە — سیگا آقچا بیك کیرە کمینی؟... مین آلای طول خاتون.

لارنی طالاب راحت کوررمن دیب اویلیسکمونی ؟... (اوزی یونکره) کوسه لی کبك باشکز بله خاتونلار طالاب یورزگه اهیالکز...

بر صالدات ـ تیك طور بورژوی، تیك طور!... آوزکنی جیمررمن!...

راضیه ـ جیمر بالاقابم... الله ایمانمنی یولداش ایتسون!...

بانو ـ ئەنی اوطر! ئەنی اوطر!... (قامیسارغه) نیچك اوبالمیسك آیاغینا باسا آلمی طورغان بر قارچقنی شول قادار جبرلەرگه! سینك آزراق اویاتك بارمو؟...

قامیسار ـ موندا سیندەن سبق آلورغا کیلمەگەنلەر!... آقچاکز قایالغن ئەیتسەکز قورتلاسز!..

بر صالدات ـ بوسی چیبەرگنه (بانونی طوتماقچی بولا، بانو بەریب جیبەره)

راضیه ـ (آچی طاوش بله قچقرا) اویاتسز تیك طور! (قامیسارغا) اول نیندی اویاتسزلق! قایا سزنك اویاتکز؟... قایا سزنك زاقونکز!..

قامیسار ـ (کوله) زاقون... ئه زاقون؟!. بیك کوب بزنك قاننی اچدیکز!...

راضیه ـ بز سزنك قاننی احدکمی؟.. مین نیچك سینك قانکنی اچه آلام دی... مین بر طول قارت خاتون.. سین بر طازا ایر... سین بر اورس... مین بر مسلمان... نیچك مین سینك قانکنی اچه آلام دی... طالاسی ئەیبرلەرکنی طالادك بار یولکدا بول!..

(خاتون قز یاغندان بر صالدت بر بوتیلقا دیناتورات کوتەروب کره)

صالدات ـ اورا، اورا... نەرسه طابدم... بورژوی یاشرب قویغان...

قولندا چنایاغی، بارسینا دا صاوب بیره... اچەلەر، اوزی ایسره توشکەن.. تولوب):

ئەهی، ئەهی... بورژویلار... قورقدیکزمو؟... (راضیه بورونینا طا. (بانهاسن ایتوب) ایسنه تەملیمو؟ بورژویقا!..

بر صالدات — نەرسە دوندا وقت ئەرەە ایتەرکە؟.. استیباغا سویەر که دە...

قامیسار — مونا سز که بیش دیوت وقت، شول بیش مینوتدا آقچا گز آلتون کوموشگز قایدالقنی ئەیتسەگز قورتلاسز... ئەیتمەسەگز دیوارغا سوییمزدە آتامزدا أوترەمز...

راضیه — بیش مینوت وقتگزنی ئەرەە ایتمەگز! یوق بزنگ آقچا مز... (صالداتلار ایسکیندە دیوار یانینە سویەر. راضیه ز بانو قوانە شول طوتشقان کوینچە دیوار بویندا طورالار)

قامیسار — ایکی مینوتگز اوتدی!... (صالداتلار شارط شورط ظابانچالارینا یەدرەلەر قویالار)

قامیسار — بر مینوت عمرگز قالدی، ئەیتگز یاخشیلق بله...

بانو — بزنگ ئەیتەسمز ئەیتکەن...

قامیسار — آقتق سوز قایا آقچاگز؟!...

راضیه — مین پادشاەمو آقچا اولەشرکە؟...

قامیسار — یەگز اویرەتگز شولارنی!

(تکی ایسرك صالدات بوتبة‌سندان دیتاتور صلوب راضیەنگ آوزینا ایبە...)

— اچ بورژویقا... باطرراق بولوسگ (بردا قجقرب کوله، صالداتلار ظابانچالارن طوغریلاب طورالار)

راضیه — لااله الاالله... یه آط نی قاراب طوراسگ؟!...

(شوکت کیلوب کره، صالداتلانی کورگەچ آلارغا یابشا)

شوکت — أولدرمه، خانم افندینی أولدرمه!.. (ئەلی برسینه، ئەلی برسینه بارا) أولدرمه!.. (یغلی) روسلار آنامی أولدردیلەر... خانم افندینی أولدرەجه کلەر... بابام بابام سن نەردە؟!.. بابام، دشمان وار! (حفوب ...)

(شول آرادا علیمه چابوب کره صالداتلارنی کورب)؛

علیمه— اویاتسز لار ، ... قاراقلار!... (ئەلی بر صالداتنی بەرب ییەرە ئەلی برسن ، ایسراك صالدات قول صالرغه تمی... آنی بەرب یغا...) تیك طور اویاتسز!...

قامیسار— تیك طور! سین‌دە دیوارغا سویەلەسەك کیلەمی؟.. (راضیەغا) ئەیتەمسز؟

راضیه— بزنك سینغا ئەیتەسی سوزمز یوق.

قامیسار— پли! (شارط شورط طابانچا آتلا... اوی توتون بەلە طولا... شوکت کوب قچقرب یغلی) بابام! (دیب قچقرا... خاتونلار همان بلصقان کوینچه طورالار... توتون آچلور آچلماس راضیه هوشسز بولوب یغلا... آوزندان قان کیبه)

بانو— ئەنیم بەغرم، ئەنیم بەغرم (دیب آناسینا ارغتلا، صالداتلار طابانچالارن طغالار)

قامیسار— ئەلی قوزقر اوچون گنه یوری گنه آتدق... اوچ کونگه سزگه مهلت، اوچ کونده ئەیتمەسەگز چنلاب آطوب اوترەمز!... ئەیدەگز ایبدەشلەر!.. (صالداتلار ئەیبرلەرنی آلا باشلیلار، بر صالدات یغلغان راضیەنك شەلن طارتوب آلا...)

علیمه— بیردم دی... بزگه دیب کولمەك تکگەن ابدم دی... (طارتشا، ئەیبرلەرنی آلا، صالداتلار بەرب جیبەرمەلەر، کی ایسراك صالدات قچقرب کولە)

— کیتدك ایبدەشلەر! (باردا چغوب کیتەلەر)

شوکت— بابام، بابام!.. (قچقرب طاغی چغوب کیتە، علیمه بلە بانو راضیەنی کوتەرب کەنەفیکە یاتقرالار)

بانو— صو کیتر علیمه!... (اوری یغلی) ئلله ایندی اوله... ئلله ایندی اوله!... آوزندان نی قادار قان کیتدی... قارا ایچماسام... یەدرە تیگەنمی... ئلله هوشیغنا کیتکەنمی؟...

علیمه— (صو بیرب) آوزینا صو صال! بسم‌الله ئەیتوب صال!... بر ییرندە دە قان یوق... تیمەگەن... (ایکیسی دە راضیه یانندا ماتاشا. شوکت، شوکت آرتندان فرید کیلوب کرە، فرید طابانچاسن آچوب طوتقان؛ بولارنیغنا کورب آبدراب قالا)

فرید— قایالار؟...

بانو— آفرین فرید افندی!... ئەنی هوشسز بولدی ئلله ایندی

أوناوك... (آكارغا قاراب) سین‌ده شول طابانچانی کوتەرمە ایندی ایچماسام!.. بولای قوط اوچقانمز جیتمەگەن دی...

فرید— (طابانچاسن یاشرب) عفو ایتەسز خانم... مین تگی دشمانلار بار دیب آچوب کردم!... (فرید ده کیلوب راضیه یانینا طوقتی، باردا قاراب طورا‌لار... اوزون یاوزا...)

راضیه— (آقرن غنا) صو بیرگز... صو... جانم کویه... لااله الا الله !... (علیمه صو بیره، راضیه اچه. طاغی یاوزا...)

راضیه— (کوزن آچوب فریدنی کورب) سین‌ده موندامونی؟... هیچ بر نەرسەدەن قورقمادم فریدگنه قایتوب کرمەسون دیب قوتم اوچدی... الله صاقلادی... آشیسی رزقمز بار ایکەن ئەلی!.. سین بولساڭ قزو کشی چدی آلمایاچاق ایدڭ!... بختمز ایکەن!.. بارمزنی‌دا آتوب أوترەچەکلەر ایدی!...

فرید— سزنی شول قادار آور حالگە توشرگەنچە مینم أولویم آرتق ایدی!..

بانو— شولغنا قالدی دی!... جنازه جیتمەگەن دی ایندی بو یورطدا!..

راضیه— یوق سز یاشلەر یاشاگز ایندی!... أولوم کیزوی مینکی... شوکت کیل بالام اوطر! (شوکت اوطرا)

علیمه— قهر صوقغانلار!... بوتون دنیامنی آقتارب بترگەنلەر! چەچ طاقماما بولور دیب اوچ بوتون صاقلی ایدم... اورلاغانلار... کافرلەر...

راضیه— خیرلیگە بولسون علیمە!... تدرەزەلەرنی قوریگزدا... بیك اچەسم کیلە!... (علیمه، فرید، بانو تورلی نەرسەلەر بلە تەرەزەلەرنی قوررغا طوتنالار)

بانو— (فریدگە) ایندی اورامغا اوط کوزنرلك توگلمو؟ طاغی بولارنڭ کیراسینی بار ایکەن دیب کرمەسلەر دیم!..

فرید— یاخشی بولدی!.. (شوکتگه) اوغلم بار، اوزامغا چغوب قارا تەرەزەلەردەن یاقتی کورنمیمو!.. (شوکت چغوب کیته)

راضیه— بو قاترغا طورمش قایچان بتەر ایکەن!..

فرید— تورك عسکری باکونی ضبط ایتکەن دی.. آندان استرخانغا کیلەچەکلەر دی... آندان انشاءالله قازاندا اوزاق توکل!...

راضیه— الله یبرسون ایدی

شوکت— (کرب) یاقتی کورنمی!...

راضیه— چایکز بولدیمو؟.. بیك کویدم...

بانو— بولدی ئەنی بولدی... (علیمه ساماوار کرته، چای صالالار)

راضیه— علیمه! قارا یاقدانغنا کرب حضرتنی چاقر ئەلی... آبرتای بیك آورب یاتا... وصیت نامه یازدیرر ایدم کرسونله دیب ئەیتدی دیگن...

علیمه— نیندی وصیت نامه اول؟.. اول بیت تگی قهرلەرگنه قورقتدی!..

بانو— ئەنی کیرەکمی، کیرەکمی!...

راضیه— (یونکره) اول وصیت‌نامه بولغاچ کوکل طنچلانوب کیته... (یونکره، بانو چای یاصاب بیره)

فرید— خانم وصیت نامه یازدرودان ضرر یوق... لکن ایرتەگه کوندوز امام افندینی چاقرساکز نیچك بولور؟..

راضیه— بوکون... (یونکره) حاضر... شول ملغونتنگ ملطغی تیگەن بولسا... حاضر بیت أولك بولا... ایدم... مینم صوکغی تلەکمنی کم بلە ایدی... (شوکتگه) بار اوغلم سینده علیمه بلەن بارش!...

(شوکت بله علیمه چغالار. راضیه چاینی آلادا قولی بیك قالتری... بانو چایی کوتەرب اچره... فرید قاتوبراق طورا)

راضیه— طنچ اوسمەدە... راحت یاشامادم... طنچ أوله ده آلمیم...

(يوتكره. بانوغا قولن صالوب) سينك اوچون بورچلام قزم... سينك اوچون... حاضرگى حالده... بو ياش باشك بلهن... طول كوينچه نيچك دنيا كيچررسك!..

بانو — ئهيتمه ئهنى ئهيتمه!.. كيره كمى .. (ايهگينه ياتوب يغلى) سين أولميسك... ئهنى سين أولميسك...

راضيه — هر اش الله دان... تقديرده نى يازلغاندر... قمزغا دا بارا آلمادم... يولى كيسلدى شول!..

فريد — انشأ الله خانم تريلرسز!....

راضيه — اوزم اوچون توگل... توك جواشلار بتهنچهگنه قزم اوچونگنه آزغنا طورر ايدهدهٔ بيت!.. يازغان رزقنگ بتسه!.. (يوتكره) (فريد ئلله نى ئهيتمهكچى بولا ئهيته آلمى) قزم! آرلسهم نيتسهم... اوزى چقماسا عليمهنى چغارما!.. آزراق بزمعانىدا . نيسيسك ايندى اوزى طوغرى آلتى يل صنادم اوزى چقماسا . (يوتكره) اوزى تلهسه، بارلنگ بولسا طوى ايتوب كيهوگه بير!... (فريدكه) اوطر! چاى اچ! سيگادا ئيهلهشدك... بزگه طول خاتونلارغا بيك زور ايدهش بولدك... رحمت...

فريد — (اوطروب) مين خانم افندى قولمدان نى كيلسه سزنگ عائلهگز اوچون اشلهرگه حاضر!... مونا تريلگز ده... سويلهشرمز... قونوشرمز... ئهلى... (عليمه بهن شوكت كيلوب كرهلهر، عليمهنگ قولندا بر بويون)

عليمه — مونا حضرتنگ حالما . چاپانى... آنى تريبوبالغا چاقرغانلار دى... آزراق پوصوبراق طورادر دى... طاوش طن چغارماگز ديدى... مين ايشك آچارغا توشهم... (بانو شهل يبينا، عليمه چغوب كيته، برآزدان ايشكدهن صالدات شينيلندهن حضرت آنگ آرتندان عليمه كره...)

حضرت — السلام عليكم، قوزقماگز! مين بالشهويك توگل... ئهلى بلهسز دنيا شولاى ايكهن ايندى...

فريد — وعليكم السلام... بويور گز حضرت!.. (حضرت صالدات

شینیلن صالوب عاشلی جایانن کییه، چالما چالورغا طوتنا...) تگنده سزنگ تورک‌لەرنگ حالینه سوینوب طورا ایدك... مونا موندا نیلەر بولدی!...

فرید— شولای حضرت، شولای...

راضیه— اوطرگز حضرت... عیب ایتمه‌گز تل آچدم... (حضرت اوطرا) مونا حالم آورراق... وصیت نامه یازدریم دیم حضرت!...

حضرت— ئیو... بزنگ استاذمز مرحوم داملا فخری مین اوتوز دورت یاشمده وصیت نامه‌منی یازدرب قویدم دیه ایدی... وصیت‌نامه‌دەن ضرر یوق... کاغد قاراگز بارمو؟... (بانو کاغد قارا بیره)

فرید— حضرت چای یاصیممو؟...

حضرت— چن چایمو؟ آلما یافراغینمامو؟

راضیه— چن چای حضرت، چن چای...

حضرت— آلایسا برەونی یاصاگز... بز بیت ایندی ملی اداره طرفندا... بز بالشه‌ویکنی طانومیمز، بز مونی اللەنگ بیەرگەن بلاسی عنا دیب قاریمز... شونگ اوچون هر نه‌رسه‌نی اوز ملی تله‌گمز، اوز شریعتمز بوینچا اشلیمز... سز ده آبزتای شونی تلی طورغاندر سزبیت؟!..

راضیه— شولای، شولای... مونا حضرت مین ئه‌یتیم، سز اوزگز بلوب یازیگز!.. (حضرت وصیت نامه‌نگ باشن یازا... باردا تیك طورالار...)

راضیه— کورشی فاتیرداغی خیرالله آبزینگ بالالاری أوسب جیتکه‌نچه شول فاتیرلارندا بوشلای طورسونلار... ئیمو... قزم...آنگ اوغلی ایر، قزی خاتون بولغانچا فاتیر حقی آلما!... (بانو بشن ئیه) اوزمنگ آولدا آتامدان قالغان آلما باغچامز بار ایدی، آنی بالشه‌ویك آلدی ایندی آلویندا... آلای‌دا بر قایتر ئه‌لی... شول باغچا آولمزنگ قزلار مکتبی اوچون بولسون!.. بالق بازاری چاتنداغی کیبت

اورطاقلاتا شوکت بله کچکنه اوغلم تیمرگه بولسون... (حضرت، بازا) ختفه طشلی طونم، اوزم کییه طورغان قالفاغم، کیلون چاقداغی چاتما کولمه‌گم، قاین آنام کورندرب بیرگه‌ن آلقام، ایکی بله‌زگم، ایکی یوزگم... آل اوستینه چه‌چه‌کله‌ندرب قاییغان جفه‌ك قامزولم عایشه‌گه بولسون... قزم بولار قایدا بله‌مسنگ؟

بانو— (یغلاغان طاوش بله) بله‌م ئه‌نی... (علیه‌ده یغلی)

راضیه— ایرمه‌ن قالغان ختفه پالاص اوزمزنگ مسجدگه جه‌یلسون!... و باشقا بوتون مال ملکم قزیما...

حضرت— شولای، شولای! (بازا... یاوزا...) مونا تمام... موکارغا ایندی شاهدله‌ر کیره‌ك ایدی!...

راضیه— فرید! سین قول قوی!...

فرید— باش اوستی! (حضرت‌ده‌ن قلمن آلوب قول قویا).

راضیه— قزم سین‌ده قوی!.. (بانو اوزی یغلی اوزی قول قویا)

راضیه— (قولاغندان آلقاسن آلوب حضرتگه بیره): حضرت مونا رحیم ایتوب شول آلقالارنی آلکز! قزغزغا بولور اوزم کیگه‌ن آلقالار... ایندی میکا کیره‌کمی... یاشله‌رگه بولسون...

حضرت— (آلوب) رحمت آبزتای!

راضیه— آلای بولای اولب کیتسه‌م حضرت کتاب ئه‌یتکه‌نچه جیگز ایندی... قزم یاش حضرت... کشم یوق...

حضرت— مین معذور ایندی آبزتای، بله‌سز بیت قاچوبراق طورام... مؤذن‌گه ئه‌یترمن ایندی... ئه‌لی بالا چاغا بار دیگن... جان عزیز... یوصوبراق طورام... مینی بیت مدرسه‌ده دین درسی اوقتمی بازامی دیب ئه‌یتکه‌ن دیب تریبونالغا بیرگه‌نله‌ر... (طورب) خوشگز... حریت! حریت! دیب کوتدك مونا نی بولدی!.. خوش... (فرید اوزاتا حفا)

راضیه— بیك طوکام قزم... (اوستینه کیترب یابالار... یاوزا... فرید کره... علیمه بله بانو راضیه یانندا، فرید چیتده‌رەك. راضیه یوتکررگه طوتنا، بوولب یوتکره... قان قاقرا).... ئهی ئهی—آزراق جیگله‌یوب کیتدم... سوندرمه صاماوارکنی!.. کوژله‌ب طورسون!.. ئه‌تییکز مرحوم کوژله‌ب طورماغان صاماواردان چای اچمی ایدی... مرحوم بولدی... خیرالله آبزی دا أولدی... ئیو... کیه‌ونی‌ده أوتردیله‌ر... (بانو چای بیره، راضیه آزراق اچوب علیمه‌که): علیمه! بیك کوب خدمت ایتدك!... رحمت... مین أولگه‌چ طوتاشنی طاشلاما... اول یاش کشی... قزار دا... تیرگه‌ر ده... آنی قالدیرب چقما!... دنیالار طنچلانغانچا طور! جه‌مه!؟..

علیمه— (یغلاب) جه. جه!..

راضیه— (شوکت‌که) سین زور بولورسگ... ئه‌تیگ کبك الوغ بولورسگ... مینی اونوتما!... بر ئه‌بی بار ایدی دیب دعا قیل... قرآن اوقو... جه‌مه...!..

شوکت— جه... جه... (یاوزا)

راضیه— قزم... قزم... (یوتکررگه طوتنا، اوزون یوتکره، یاولغینا قان قاقرا... قارلغان طاوش بله) قزم... (بیشکده‌کی بالاغا کورسه‌توب) بالا حقی دیب طورما! کشیسی طوغری کیلسه کیه‌وگه چق... کیه‌وگه چق... بر قایغونی یالغز کوته‌رگه‌نچه ایکه‌و بولوشورسز... بالا حقی دیب اوز حقگنی قربان ایتمه!... کیه‌وگه چق!... (بانو قچقرب یغلی، فرید طوروب ئلله نه‌رسه ئه‌یتمه‌کچی بولا، راضیه یوتکررگه طوتنا. راضیه بانونگ باشن قولی بله صیپی...)

راضیه— فرید!... (فرید آیاقنا قالقوب راضیه یانینا کیله)

فرید— نه‌رسه خانم؟...

راضیه— سیگا بیك کوب... بیك کوب سوز ئه‌یتمه‌کچی ایدم... (یوتکره) شولای بولدی ایندی...

فرید— بویورگز خانم!... (یاوزا)

راضیه— سینی بیك كوب صنادم... سین یاخشی كشی... یاخشی كشی... قزم... قزم...

بانو— نه‌رسه ئه‌نی ؟...

راضیه— فرید دیم یاخشی كشی... ئیبومه ؟... قزم ؟..

بانو— ئیبو...

راضیه— ئیبو... ئیبو... سیگا بیك كوب سوز ئه‌یتر ایدم... سین ئه‌لی قان قارداش... سین ئه‌لی دین قارداش... بولساڭ دا... یات كشی .. (یوتكره) ئیبومی قزم! ؟..

بانو— ئیبو ئه‌نی !..

راضیه— ئیبو دیگن... ئیبو... چیت كشی شول... ئیبو یات كشی... سین ممكن بولسا... ایلگنی... كویگنی... بیك صاغنماغان بولساڭ... (یوتكره) مین أولگه‌چده... شوكتنی آلوب كیتمه... اول بانوغا... ایده‌ش بولور... أویده ایر ذاتی بولور... ئیبومی قزم ؟...

بانو— ئیبو ئه‌نی...

راضیه— ئیبو... اوزڭ تله‌سه‌ڭ نیشله... سیگا اوشانچم كامل... ئیبومی قزم ؟!...

بانو— ئیبو...

فرید— خانم افندی! طاغی بیك كوب یللار یاشاگز! مین هر وقت سزنگ خدمتگه حاضر!... بانو خانمغادا شولای...

راضیه— شولای... شولای... قزم یالغز قالا... كیه‌و أولدی... آغاسی ئینسی بولمادی... اوزی طول... اوزی یتیم.. اوزی یالغز...

فرید— رخصت بیرگز، مین اوغلم بله شوشی كچكنه بولمه‌ده طوریم ؟!..

راضیه— تلەسەڭ بیك رخصت... زور بولمەدە تلەسەڭ زور بولمەدە طور... ئیومی قزم؟!.

بانو— ئیو...

فرید— یوز یل یاشاگز خانم افندی!... لکن مین بانو خانم... اوزی کیت دیمەسە... آنی یالغز قالدرمایاچاقمن!...

بانو— نیك ئەیتیم... ئەیتمیم... ئەنی‌دە أولسە... سین‌دە کیتسەڭ... مین نیشلیم... دی...

فرید— مین امرکزگە منتظر!..

راضیه— سینی فرید، اوغلم کبك کورەسم کیلە ایدی... عمرم وفا ایتمەدی...

فرید— رخصت ایت خانم... اوغلگ اولیم...

راضیه— نی دیسگ فرید؟...

فرید— رخصت ایت خانم... اوغلگ اولیم...

راضیه— شو لای... شو لای...

(بانو کوزن آچوب‌آبدراب طورا، یاوز!...)

راضیه— ئیومی قزم؟... (بانو دەشمی)

راضیه— ئیومی قزم؟...

بانو— ئیو ئەنی!...

راضیه— فرید شولایمو؟ آڭلادگمو؟...

فرید— شو لای خانم... شو لای... بانو خانم راضی بولسا... سز رخصت بیرسەگز اوزمنی اوزم مسعود صانار ایدم... (بانو باشن ئیە)

راضیه— قزم... قزم... قارا میگا...قزم!... (بانو کوزن کوتەرب قاری باشن صاللی، فرید راضیەنگ قولن اوبە)

راضیه— میندەن فاتحە!... الله ایزگی عمر مەگگولك بخت بیرسون!.. سیگا اوشانچم زور فرید!... قزمنی... کوز نورم کبك صاقلادم... یەگز بر دعاً... (قولن کوتەرە) الله طورمشگزنی موڭ قیلما-

سون... طورمشگز مینکی کبك کیتك بولماسون!.. عمرگز ئەرمەگە اوتمەسون! بر برگزگە خیانت ایتمەگز!.. قزم آلدیگا کیلگەن نعمتنگ قدرن بل... (یوتکره) ایرگنگ عینن کورمە! صوقر بول!.. دنیا بولغاچ بولا... صوقر بول... فرید! (بیشکگه کورسەتوب) بو گناهسز بالانگ آتاسی ملتی یولندا شهید کیتکەن... آنی بویوقدرما!.. آتا بول....

فرید— باش اوستی خانم... باش اوستی!..

راضیه— قزم! (شوکتگه کورسەتوب) بو یتیمنگ آناسی خلقی اوچون قربان بولغان... آگارغا اوکیلك ایتمە!.. آناسی کبك یومشاق یلیی بول... (بانو باشن ئییه، راضیه یوتکره... بوولوب بوولوب یوتکره... قان قاقرا... همەسی قاراب طورالار... بردەن راضیه سیکرب آیاق اوره طورا... قاتی طاوش بله) علیمه! اوقا چەچەکلی کولمەگمنی... چاتما قامزولمنی کیتر!.. آل خنفه قالفاغمنی جفەك شەلمنی... کیتر... أنجو مرجانلەرمنی کیتر! تیز بول کیتر... ایسلی ماینی اونوتما! مین طوی ایتەم... مین قزمنی بیرەم... بردەنبر قزمنی... کوگلم تلەگەن کشیگە بیرەم... تیز کیتر... بیك کوب قایغولی یاشادم... بیك کوب کوز یاشمنی توکدم... بوگون مین شاد... بوگون مین شاد... بوگون مین طوی ایتەم... ... زور طوی ایتەم... یاق لامپالارنی!.. بوتون أوی یاقترسون!.. یاق همەسن!.. بوتون قارداش قبیلەنی چاقر!.. طوی ایتەمز دیگن... طوی!.. بار دا کیلسون... بار دا بزنگ طوینی کورسون!.. شادلقلی طوینی کورسون!..

بانو— (یانینا کیلوب) ئەنی، ئەنی... ئەنیم... (راضیه ایشتمی)

راضیه— اویونچیلار کیلسون!... اویونچیلار همەسی اویناسون... همەسی یرلاسون!... بوتون دوست ایشی سوینسون، کولسون!... بوتون

دشمان کوینسون...یغلاسون!... طوی... یاکی طورمش... طوی:..

(اورامدا بیك قاتی ملطق شارطلاوی ایشتله... راضیه بردەن طوقتی...)أوترەلەر... أوترەلەر... بالشەویکلەر أوترەلەر...(دیب بیك قاتی قچقرا دا لاپ ایتوب یغلا... بانو بله فرید طوتارغا اولگره آلمی قالالار، اول جان بیره...)

بانو— (قولینا یاطوب) أولدی... أولدی ئەنیم بەغرم بخیل بول!..

(فرید آبدراب طورا... شوکت قچقرب یغلی... علیمه قاتوب قالا... ایشکدەن کریمه قارچق ایسکی کیمدەن هم ماهروی کورنەلەر... ایکیسیده):

— نی بولدی؟.. نی بولدی؟...

بانو— ئەنی أولدی... أولدی...

(بارسیدا باشلارن ئیوب تزلەنوب قوللارن کوتەرب دعا قیلالار. اورامدا شاطر شوطر آطو طاوشی قوتلەنە.)

پەردە توشە